

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет маркетингу

Кафедра регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма	«Економіка міста та урбаністика»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Економічне обґрунтування планування безбар'єрного соціального простору міста як інструменту соціального захисту вразливих груп населення»

здобувачки: Єзгор Єлизавети Віталіївни

Науковий керівник: д.е.н., професор Оболенський О. Ю.

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., академік НАН України,
Данилишин Богдан Михайлович

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет маркетингу
Кафедра регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма	«Економіка міста та урбаністика»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Шевченко О.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Данилишин Б.М.

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачці вищої освіти Єзгор Єлизаветі Віталіївні

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Економічне обґрунтування планування безбар'єрного соціального простору міста як інструменту соціального захисту вразливих груп населення»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "14" січня 2025 р .№ 65-ст _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: статей у наукових виданнях та журналах вітчизняних та зарубіжних науковців, статистична інформація міжнародних організацій, навчальні підручники та посібники; законодавчі та статистичні документи, матеріали конференцій, семінарів, присвячених розвитку міст та впровадженню "розумних" стратегій, що стосуються стратегічного розвитку міст України та Києва, електронні ресурси.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІСТА
Розділ 2	АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ
Розділ 3	ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ МІСТА ЯК ФАКТОРУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Об'єкт дослідження:	Процес формування безбар'єрного соціального простору міста
Предмет дослідження:	Теоретичні засади та практичні аспекти економічного обґрунтування формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
	Розглянути теоретичні основи соціально-економічного аспекту безбар'єрного середовища
	Визначити та описати особливості вразливих груп населення та їх соціальне забезпечення у міському просторі
	Пристосувати методику оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору до умов м. Києва
У розділі 2	

Охарактеризувати програмне (або проектне) забезпечення безбар'єрного доступу міського простору та оцінювання його рівня	
Визначити проблеми інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу	
Створити карту бар'єрності міського простору	
У розділі 3	
Запропонувати подальше нормативно-правове унормування безбар'єрного доступу міського простору	
Визначити програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору як стратегічну інвестицію у розвиток міста	
Оцінити економічну ефективність впровадження безбар'єрного середовищ	

Завдання підготував

науковий керівник

д. е. н., професор Оболенський О.Ю.

(підпис)

«03» лютого 2025 р.

**Завдання одержала
здобувачка**

Єзгор Єлизавета Віталіївна

(підпис)

«03» лютого 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 78 сторінок, 28 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел з 45 найменувань, додатки.

Кваліфікаційна бакалаврська робота на тему **«Економічне обґрунтування планування безбар'єрного соціального простору міста як інструменту соціального захисту вразливих груп населення»** є актуальною з огляду на демографічні тенденції старіння населення, зростання кількості осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та інших категорій, що потребують інклюзивного міського середовища. Формування безбар'єрного простору є не лише соціальною, а й економічною потребою для розвитку людського капіталу та зменшення бюджетного навантаження на систему соціального забезпечення.

Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо створення безбар'єрного соціального простору в місті як чинника соціального забезпечення вразливих груп населення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Розглянути теоретичні основи соціально-економічного аспекту безбар'єрного середовища;
2. Визначити та описати особливості вразливих груп населення та їх соціальне забезпечення у міському просторі;
3. Пристосувати методику оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору до умов м. Києва;
4. Охарактеризувати програмне (або проектне) забезпечення безбар'єрного доступу міського простору та оцінювання його рівня;
5. Визначити проблеми інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу;
6. Створити карту бар'єрності міського простору;
7. Запропонувати подальше нормативно-правове унормування безбар'єрного доступу міського простору;

8. Визначити програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору як стратегічну інвестицію у розвиток міста;

9. Оцінити економічну ефективність впровадження безбар'єрного середовищ.

Об'єктом дослідження є процес формування безбар'єрного соціального простору міста.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти економічного обґрунтування безбар'єрного простору як чинника соціального забезпечення.

У роботі застосовано **системний підхід, статистичний та економічний аналіз, метод картографування** (для створення карти бар'єрності), **порівняльний аналіз** (для вивчення європейського досвіду), **метод економічного моделювання** (для розрахунку економічної ефективності впровадження інклюзивних рішень).

Теоретична значущість дослідження полягає в узагальненні підходів до комплексного розуміння безбар'єрного середовища. **Методична значущість** зумовлена розробкою системи індикаторів оцінки безбар'єрності. **Практична цінність** полягає у можливості застосування запропонованих рішень органами місцевого самоврядування для формування політик сталого та інклюзивного міського розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025

Рік захисту роботи: 2025

Ключові слова: безбар'єрність, соціальний простір, інклюзія, вразливі групи, урбаністика, економічна ефективність, доступність.

Abstract

The qualification bachelor's thesis contains 78 pages, 28 tables, 9 figures, a list of sources used from 45 names, appendices.

The qualification bachelor's thesis on the topic " **Economic Justification for Planning a Barrier-Free Urban Social Space as a Tool for Social Protection of Vulnerable Groups** " is relevant in view of the demographic trends of population aging, the growth of the number of people with disabilities, internally displaced persons and other categories that need an inclusive urban environment. The formation of a barrier-free space is not only a social, but also an economic need for the development of human capital and reducing the budgetary burden on the social security system.

The purpose of the work is a theoretical and methodological justification and development of practical recommendations for the creation of a barrier-free social space in the city as a factor of social security of vulnerable groups of the population.

To achieve the goal, the following **tasks** have been defined:

1. To consider the theoretical foundations of the socio-economic aspect of a barrier-free environment;
2. Identify and describe the characteristics of vulnerable population groups and their social security in urban space;
3. Adapt the methodology for assessing the level of barrier-free access to urban space to the conditions of Kyiv;
4. Characterize the program (or project) provision of barrier-free access to urban space and assessment of its level;
5. Identify the problems of the city's infrastructure in terms of compliance with the criteria for barrier-free access;
6. Create a map of the barrier-free nature of urban space;
7. Propose further regulatory and legal regulation of barrier-free access to urban space;
8. Identify the program and financial support for the development of barrier-free access to urban space as a strategic investment in the development of the city;
9. Assess the economic efficiency of implementing barrier-free environments.

The object of the study is the process of forming a barrier-free social space of the city.

The subject of the study is the theoretical and applied aspects of the economic justification of barrier-free space as a factor of social security.

The work uses a systemic **approach, statistical and economic analysis, mapping method** (to create a barrier map), **comparative analysis** (to study European experience), **economic modeling method** (to calculate the economic efficiency of implementing inclusive solutions).

The theoretical significance of the study lies in the generalization of approaches to a comprehensive understanding of a barrier-free environment. **The methodological significance** is due to the development of a system of indicators for assessing barrier-freeness. **The practical value** lies in the possibility of applying the proposed solutions by local governments to form policies for sustainable and inclusive urban development.

Year of completion of the qualifying bachelor's thesis: 2025

Year of defense of the thesis: 2025

Keywords: barrier-freeness, social space, inclusion, vulnerable groups, urbanism, economic efficiency, accessibility.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету маркетингу
освітньо-професійної програми «Економіка міста та урбаністика»
Єзгор Єлизавети Віталіївни

на тему: **« Економічне обґрунтування планування безбар'єрного
соціального простору міста як інструменту соціального захисту вразливих
груп населення »**

1. **Актуальність теми:** в умовах воєнного стану та спрямування України до цивілізаційних цінностей Європейського Союзу актуальною є проблема системного та комплексного формування безбар'єрного соціального простору міста, який би поєднував архітектурну, транспортну, інформаційну, соціальну, цифрову та освітню безбар'єрність
2. **Позитивні риси кваліфікаційної роботи:** автором в КБР широко використовуються європейські стандарти формування та оцінювання безбар'єрного соціального простору міста
3. **Наявність самостійних розробок авторки:** авторкою проведений аналіз інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу
4. **Цінність теоретичних висновків і практичних рекомендацій:** на основі теоретичних розвідок авторкою обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення безбар'єрного простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення.
5. **Наявність недоліків:** у КБР бажано було б більше уваги приділити питанням формування та реалізації соціальної, економічної, політичної та цифрової безбар'єрності
6. **Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:**

Критерії оцінювання	Шкала, балів	Оцінка, балів
1. Логіко-структурний рівень	0 – 6 – 8 – 10	10
2. Науково-теоретичний рівень (розділ 1)	0 – 6 – 8 – 10	8
3. Аналітико-методичний рівень (розділ 2)	0 – 6 – 8 – 10	10
4. Конструктивний рівень (розділ 3)	0 – 6 – 8 – 10	8
5. Рівень наукової етики	0 – 6 – 8 – 10	10
6. Організаційний рівень	0 – 6 – 8 – 10	8
Загальна оцінка	0 – 60	54

**Кваліфікаційна бакалаврська робота відповідає встановленим
вимогам та допускається до захисту**

Науковий керівник:
д.е.н., професор

Оболенський О. Ю

«21» травня 2025 року

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІСТА	10
1.1. Безбар'єрне середовище: соціально-економічний аспект.....	10
1.2. Вразливі групи населення та їх соціальне забезпечення у міському просторі	12
1.3. Методика оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору ..	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ	22
2.1. Програмне (або проектне) забезпечення безбар'єрного доступу міського простору та оцінювання його рівня	22
2.2. Аналіз інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу	27
2.3. Карта бар'єрності міського простору (візуалізація даних)	40
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ МІСТА ЯК ФАКТОРУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	51
3.1. Подальше нормативно-правове унормування безбар'єрного доступу міського простору	51
3.2. Програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору	58
3.3. Розрахунок економічної ефективності впровадження безбар'єрного середовища	64
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю створення повноцінного безбар'єрного простору в містах України, що забезпечуватиме рівний доступ до інфраструктури та послуг для всіх громадян незалежно від їхніх фізичних, психологічних, вікових та інших особливостей. В Україні проживає близько 2,7 млн осіб з інвалідністю, що становить приблизно 6,5% населення, а частка літніх людей віком понад 60 років складає близько 23% і продовжує зростати. Ці демографічні тенденції актуалізують питання формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення.

Формування безбар'єрного середовища має суттєве економічне значення через вплив на людський капітал та економічний розвиток суспільства. Неінклюзивна інфраструктура спричиняє значні економічні втрати через невикористаний трудовий потенціал осіб з інвалідністю, що може становити від 3 до 7% валового внутрішнього продукту різних країн. Створення безбар'єрного простору призводить до підвищення рівня зайнятості серед осіб з особливими потребами, зменшення соціальних виплат та збільшення податкових надходжень.

Проблема доступності міського простору для вразливих груп населення набуває особливого значення в контексті європейської інтеграції України та імплементації міжнародних стандартів у сфері прав людини. Ратифікувавши Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити повну участь осіб з інвалідністю в суспільному житті через створення доступного фізичного, інформаційного та соціального середовища. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р було схвалено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, що визначає напрями державної політики щодо створення безбар'єрного простору в Україні.

Актуальність дослідження обумовлена також необхідністю оцінювання економічної ефективності інвестицій у створення безбар'єрного середовища.

Аналіз міжнародного досвіду демонструє, що доступне міське середовище сприяє активному способу життя маломобільних груп населення, що покращує їхній фізичний та психологічний стан, зменшуючи частоту звернень до медичних закладів на 15-20%. Це зменшує навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту, вивільняючи ресурси для інших напрямків розвитку.

Розвиток безбар'єрного туризму (інклюзивного туризму) становить перспективний напрямок економічного зростання, який за оцінками Всесвітньої туристичної організації має потенціал генерувати до 10% загального обсягу туристичних послуг. Забезпечення доступності туристичних об'єктів, транспортної інфраструктури та інформаційних сервісів для осіб з інвалідністю та літніх людей дозволяє залучити додаткові групи споживачів, підвищити завантаженість закладів розміщення в несезонний період та створити нові робочі місця в туристичній галузі.

Невирішеною залишається проблема комплексного підходу до формування безбар'єрного соціального простору міста, який би поєднував архітектурну, транспортну, інформаційну, соціальну, цифрову та освітню безбар'єрність. Відсутня також методика економічного обґрунтування інвестицій у створення безбар'єрного середовища, яка б дозволяла оцінити економічну ефективність різних проектів та оптимізувати розподіл ресурсів. Це обумовлює необхідність комплексного дослідження теоретико-методологічних засад та практичних аспектів формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення.

Актуальність формування безбар'єрного середовища підтверджується досвідом європейських країн, які активно впроваджують принципи універсального дизайну та розумного пристосування в міському просторі. Доступне міське середовище є необхідною умовою для реалізації Цілей сталого розвитку ООН, зокрема Цілі 11 "Сталий розвиток міст та спільнот", яка передбачає забезпечення доступу до безпечних, інклюзивних та відкритих для всіх публічних просторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування безбар'єрного соціального простору міста є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних засад безбар'єрності зробили такі дослідники як В. Азін [1], Я. Грибальський [2], О. Красюкова-Еннс [3], які розробили концептуальні основи універсального дизайну та їх імплементацію в українське законодавство. Методологічні аспекти оцінювання доступності міського простору розвинуті у працях І. Іваночко [5], М. Лендсьєл [8], Н. Гранчак [4] та А. Шевцова [15], які запропонували критерії та індикатори для визначення рівня інклюзивності міського середовища.

Економічні аспекти формування безбар'єрного простору досліджували Л. Байда [1], І. Ярова [16], Д. Хопкінс [21], які обґрунтували економічні переваги інклюзивного дизайну та розраховали соціально-економічну ефективність інвестицій у безбар'єрне середовище. Особливості соціального забезпечення вразливих груп населення в міському просторі висвітлені у роботах Т. Перегудової [11], О. Кравченко [7], С. Богданова [3], які проаналізували механізми соціальної інтеграції осіб з інвалідністю та запропонували шляхи удосконалення соціальних послуг для маломобільних груп населення.

Проблеми архітектурної доступності та містобудівного планування з урахуванням потреб усіх категорій користувачів досліджували В. Куцевич [8], М. Лазарева [9], В. Мироненко [10], які розробили рекомендації щодо адаптації міської інфраструктури відповідно до принципів універсального дизайну.

Міжнародний досвід створення безбар'єрного міського простору проаналізовано у працях Р. Імрі [22], Е. Стейнфельда [25], Дж. Прескотта [24], які узагальнили кращі практики європейських та американських міст у сфері інклюзивного дизайну та доступності.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного економічного обґрунтування заходів щодо формування безбар'єрного соціального простору міста, розробки інтегрованого підходу до оцінювання ефективності інвестицій у безбар'єрну

інфраструктуру та визначення оптимальних механізмів фінансування таких проєктів, особливо в умовах обмежених бюджетних ресурсів українських міст.

Специфіка джерельної бази. Інформаційною базою дослідження послужили наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблематики формування безбар'єрного середовища, зокрема монографії та наукові статті В. Азіна [1], Я. Грибальського [2], Л. Байди [1], що розкривають теоретичні засади універсального дизайну та інклюзивності. Важливим джерелом інформації стали аналітичні доповіді та звіти міжнародних організацій: Всесвітньої організації охорони здоров'я [19], Світового банку [20], ЮНІСЕФ [21], які містять статистичні дані та рекомендації щодо створення інклюзивного середовища.

У дослідженні використано нормативно-правові акти України, зокрема Закон України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" [13], Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [14], Державні будівельні норми [17], що регламентують вимоги до доступності об'єктів житлового та громадського призначення для маломобільних груп населення.

Статистичні дані щодо демографічної структури населення, працевлаштування осіб з інвалідністю та економічних показників розвитку міст взято з офіційних джерел: Державної служби статистики України [16], Пенсійного фонду України [15], офіційних сайтів міських рад [18].

Для аналізу успішних практик створення безбар'єрного середовища використано матеріали спеціалізованих онлайн-платформ з питань урбаністики та інклюзивного дизайну, зокрема "Smart City" [23], "Inclusive Cities" [24], а також змістовий контент інтернет-сторінок європейських міст, що мають значні досягнення у сфері безбар'єрності (Стокгольм, Барселона, Гельсінкі).

Певні обмеження джерельної бази пов'язані з недостатністю систематизованих статистичних даних щодо стану доступності міської інфраструктури в Україні та економічних наслідків бар'єрності середовища, що зумовило необхідність проведення власних спостережень та розрахунків для обґрунтування авторських пропозицій.

Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення.

Завдання дослідження:

- Розглянути теоретичні основи соціально-економічного аспекту безбар'єрного середовища;
- Визначити та описати особливості вразливих груп населення та їх соціальне забезпечення у міському просторі;
- Пристосувати методику оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору до умов м. Києва;
- Охарактеризувати програмне (або проектне) забезпечення безбар'єрного доступу міського простору та оцінювання його рівня;
- Визначити проблеми інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу;
- Створити карту бар'єрності міського простору;
- Запропонувати подальше нормативно-правове унормування безбар'єрного доступу міського простору;
- Визначити програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору як стратегічну інвестицію у розвиток міста;
- Оцінити економічну ефективність впровадження безбар'єрного середовищ.

Об'єкт дослідження: процес формування безбар'єрного соціального простору міста.

Предмет дослідження: теоретичні засади та практичні аспекти економічного обґрунтування формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення.

Методи дослідження: У роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: абстрактно-логічний метод (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); системний аналіз (для

дослідження безбар'єрного середовища як комплексної системи); статистичний аналіз (для оцінки стану доступності міського простору); метод економічного аналізу (для розрахунку економічної ефективності впровадження безбар'єрного середовища); метод геоінформаційного картографування (для створення карти бар'єрності міського простору); порівняльний аналіз (для вивчення міжнародного досвіду формування безбар'єрного середовища).

Інформаційна база дослідження: нормативно-правові акти України та міжнародні документи у сфері безбар'єрності; офіційні статистичні дані Державної служби статистики України; аналітичні матеріали та дослідження міжнародних організацій; наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування безбар'єрного середовища; матеріали власних досліджень автора.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість дослідження полягає у розвитку концептуальних положень щодо формування безбар'єрного соціального простору міста, узагальненні та систематизації підходів до визначення безбар'єрності як комплексного явища, що охоплює архітектурну, транспортну, інформаційну, соціальну, цифрову та освітню компоненти.

Методична значущість роботи полягає у вдосконаленні методичних підходів до оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору через розробку системи індикаторів та критеріїв, які дозволяють комплексно вимірювати ступінь доступності різних елементів міської інфраструктури та визначати пріоритетні напрями інвестицій.

Практична значущість отриманих результатів виявляється у розробці конкретних рекомендацій щодо формування безбар'єрного соціального простору міста, які можуть бути використані органами місцевого самоврядування при розробці програм міського розвитку, плануванні інфраструктурних проектів та розподілі бюджетних коштів. Запропонована методика розрахунку економічної ефективності інвестицій у безбар'єрне середовище дозволяє обґрунтувати доцільність відповідних проектів та оптимізувати витрати на їх реалізацію.

Структура роботи. Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 78 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІСТА

1.1. Безбар'єрне середовище: соціально-економічний аспект

Безбар'єрне середовище становить особливу концепцію організації простору, що забезпечує рівний доступ до інфраструктури та послуг для всіх громадян незалежно від їхніх фізичних, психологічних, вікових та інших особливостей. Створення безбар'єрного простору передбачає усунення різноманітних перешкод – архітектурних, інформаційних, комунікаційних та соціальних – які заважають мобільності та соціальній інтеграції осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Згідно з Національною стратегією, безбар'єрність трактується як "універсальний дизайн та розумне пристосування, що сприяють рівності, свободі, людської гідності для всіх через забезпечення доступності фізичного, інформаційного та цифрового середовища для всіх".

Соціально-економічний компонент безбар'єрного середовища полягає у формуванні умов для повноцінної реалізації трудового та соціального потенціалу кожної людини, що стимулює зростання людського капіталу та економічний розвиток суспільства. Неінклюзивна інфраструктура спричиняє суттєві економічні втрати через невикористаний трудовий потенціал осіб з інвалідністю, що може складати 3-7% ВВП різних держав.

Безбар'єрний простір сприяє:

1. Підвищенню рівня зайнятості серед осіб з особливими потребами;
2. Зменшенню соціальних виплат;
3. Збільшенню податкових надходжень.

Формування безбар'єрного простору стимулює розвиток ринку спеціалізованих товарів та послуг, який становить 10-15% споживчого ринку розвинених країн. Цей сегмент охоплює:

1. Адаптивні технології;
2. Пристрої для підвищення мобільності;
3. Послуги з підтримки самостійного проживання;

4. Інноваційні рішення для покращення якості життя.

Впровадження універсального дизайну на етапі проектування збільшує вартість будівництва лише на 0,5-1%, тоді як подальша адаптація може коштувати до 25% від початкової вартості об'єктів.

Безбар'єрне середовище зменшує частоту звернень маломобільних груп до медичних закладів на 15-20%, знижуючи навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту.

Розвиток інклюзивного туризму може генерувати до 10% загального обсягу туристичних послуг, залучаючи додаткові групи споживачів та створюючи нові робочі місця.

Безбар'єрне середовище також сприяє розвитку соціального підприємництва. Соціальні підприємства у сфері інклюзивних послуг демонструють стійкість до економічних криз, забезпечують працевлаштування представників вразливих груп, створюють продукти, що підвищують самостійність осіб з інвалідністю, та формують нові бізнес-моделі, засновані на принципах соціальної відповідальності.

Цифрова безбар'єрність, як складова інклюзивного міського простору, створює суттєві економічні переваги через залучення всіх верств населення до цифрової економіки. Досвід Естонії у розбудові доступних електронних сервісів показує, що комплексна цифровізація забезпечує щорічне скорочення витрат до 2% ВВП завдяки спрощенню адміністративних процедур та зростанню ефективності праці. Для осіб з інвалідністю доступність цифрових технологій розширює перспективи віддаленого працевлаштування в умовах трансформації трудового ринку.

Вкладення в освітню безбар'єрність демонструють значну економічну віддачу через розвиток людського потенціалу. Кожна гривня, спрямована на інклюзивну освіту, генерує до 5 гривень економічної користі завдяки:

1. Підвищенню рівня працевлаштування осіб з інвалідністю;
2. Зростанню їхніх доходів;
3. Зменшенню витрат на соціальне забезпечення.

Міські простори з безбар'єрним середовищем характеризуються підвищеною привабливістю для проживання. Аналіз європейського ринку нерухомості демонструє, що райони з доступною інфраструктурою мають на 8-12% вищу вартість житлової та комерційної нерухомості порівняно з менш інклюзивними територіями, що стимулює девелоперів впроваджувати принципи безбар'єрності.

Компанії, які створюють інклюзивне корпоративне середовище, досягають на 22% вищої продуктивності праці та на 27% нижчої плинності персоналу. Це результат:

1. Підвищеної лояльності працівників;
2. Позитивного робочого клімату;
3. Залучення талановитих спеціалістів різних можливостей.

Безбар'єрний громадський транспорт приносить значні соціально-економічні вигоди. Економічний аналіз європейських проектів доводить, що кожен євро, вкладений у безбар'єрний транспорт, створює до 3 євро економічної цінності через розширення мобільності, доступу до послуг та соціальну інтеграцію.

Залучення осіб з інвалідністю до ринку праці може збільшити ВВП країни на 3-7% через зменшення соціальних виплат, збільшення податкових надходжень та зростання споживчої спроможності.

Формування безбар'єрного середовища підвищує соціальну мобільність населення. Держави з вищими показниками соціальної мобільності демонструють прискорені темпи економічного та інноваційного розвитку через оптимальний розподіл людського потенціалу та зростання загальної продуктивності економіки.

1.2. Вразливі групи населення та їх соціальне забезпечення у міському просторі

Окремі категорії суспільства зіштовхуються з обмеженнями доступу до ресурсів через різноманітні перешкоди. До них належать:

1. Особи з інвалідністю;
2. Люди старшого віку;
3. Діти;
4. Малозабезпечені сім'ї;
5. Внутрішньо переміщені особи;
6. Етнічні меншини.

Конвенція ООН визначає осіб з інвалідністю як людей зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з бар'єрами перешкоджають їхній повноцінній участі в житті суспільства.

В Україні проживає близько 2,7 млн осіб з інвалідністю (6,5% населення), а частка людей старших 60 років сягає 23% з тенденцією до зростання. Ці демографічні показники підкреслюють потребу адаптації міського середовища.

Лише 25-30% громадських об'єктів відповідають вимогам доступності, що зменшує участь осіб з інвалідністю у суспільному житті. Архітектурні бар'єри, непристосований транспорт та інформаційні обмеження поглиблюють соціальну ізоляцію [32].

Люди старшого віку потребують особливої адаптації міського простору. Адаптаційні заходи мають передбачати:

1. Доступний транспорт;
2. Зручні місця відпочинку;
3. Залежне освітлення;
4. Безпечні пішохідні зони.

Міське середовище для сімей з дітьми передбачає доступні дитячі майданчики, паркові зони, похилі з'їзди та безпечні пішохідні шляхи. Безперешкодний доступ до освітніх закладів та медичних центрів створює рівні можливості для дітей незалежно від їхнього соціального походження [11].

Рисунок 1.1 – Система соціального забезпечення вразливих груп населення в міському просторі

Джерело: створено автором на основі [23]

Представлена на рис. 1.1 система соціального забезпечення вразливих груп населення в міському просторі включає чотири ключові компоненти: економічне, фізичне, інформаційне та соціальне забезпечення.

Економічне забезпечення охоплює соціальні виплати, пільги, субсидії, податкові знижки та заходи щодо працевлаштування, спрямовані на підвищення матеріального добробуту та економічної незалежності вразливих груп населення.

Фізичне забезпечення передбачає створення безбар'єрної інфраструктури, адаптацію житлових умов, забезпечення доступного транспорту та формування адаптованого міського середовища, що дозволяє особам з обмеженими можливостями вільно пересуватися та користуватися міськими об'єктами.

Інформаційне забезпечення включає доступ до інформаційних ресурсів, адаптацію комунікаційних каналів та цифрових сервісів відповідно до потреб різних категорій користувачів, зокрема осіб з сенсорними порушеннями.

Соціальне забезпечення спрямоване на соціальну інтеграцію вразливих груп, надання інклюзивної освіти, психологічної підтримки та соціального супроводу, що сприяє повноцінній участі в суспільному житті та подоланню соціальної ізоляції.

Усі компоненти соціального забезпечення взаємопов'язані та створюють цілісну систему підтримки вразливих груп населення в міському просторі, забезпечуючи комплексний підхід до задоволення їхніх різноманітних потреб та реалізації прав [7].

Внутрішньо переміщені особи становлять специфічну категорію населення України, яка потребує комплексної підтримки для пристосування до життя в міських спільнотах. За даними Міністерства соціальної політики, в Україні зареєстровано близько 1,5 мільйона внутрішніх мігрантів, які зіштовхуються з труднощами в отриманні:

1. Житла;
2. Працевлаштування;
3. Освітніх можливостей;
4. Медичного обслуговування.

Забезпечення цим громадянам доступу до міської інфраструктури вимагає розробки цільових програм, простіших адміністративних процедур та створення всеохоплюючого соціального середовища.

Доступність якісної освіти є основоположною складовою соціальної адаптації незахищених груп. Освітня система, пристосована до різноманітних потреб учнів, допомагає розкрити людський потенціал та мінімізувати соціальні відмінності. Інклюзивна освіта в Україні демонструє позитивну динаміку: кількість дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах зросла з 2,7 тисяч (2016 рік) до понад 25 тисяч (2022 рік). Однак проблеми доступності навчальних закладів та адаптації освітніх програм залишаються невирішеними, особливо в малих населених пунктах.

Зайнятість представників вразливих категорій є необхідною умовою для їхньої фінансової самостійності та повноцінної інтеграції в суспільство.

Статистика показує, що в Україні рівень працевлаштування осіб з інвалідністю складає лише 26-30%, тоді як загальний показник зайнятості працездатного населення дорівнює приблизно 67% [22].

Забезпечення житлом соціально незахищених верств населення є основою їхнього соціального захисту. Національна стратегія створення безбар'єрного простору України передбачає:

1. Застосування універсального дизайну в будівництві;
2. Адаптацію існуючого житлового фонду;
3. Розробку програм соціального житла.

Для повноцінної інтеграції незахищених груп необхідна доступність культурних об'єктів. Це включає:

1. Фізичну доступність театрів, музеїв, бібліотек;
2. Адаптацію культурних продуктів (аудіодескрипція, субтитри, жестова мова);
3. Розвиток інклюзивних мистецьких ініціатив.

Долучення до культури сприяє духовному розвитку, позитивній самоідентифікації та формуванню соціальних зв'язків.

На локальному рівні представники незахищених груп мають брати участь у розробці політик через:

1. Громадські ради;
2. Консультації;
3. Публічні слухання;
4. Електронні петиції [6].

Доступність інформації та комунікаційних технологій, розвиток безбар'єрного туризму та цифрова інклюзія створюють додаткові можливості для інтеграції вразливих груп у суспільство та сприяють покращенню іміджу регіону.

Безпека міського простору має першочергове значення для вразливих груп. Належне освітлення, відеоспостереження, зручні пішохідні зони та служби екстреного реагування створюють необхідні умови для безпечного міського

середовища [38, с. 9]. Відчуття захищеності стимулює громадську активність у публічному просторі.

Громадський транспорт, доступний для всіх категорій населення, є необхідною умовою забезпечення мобільності вразливих груп та їхнього доступу до міських послуг. Адаптація рухомого складу (низькопідлогові транспортні засоби (рис. 1.2), місця для інвалідних візків), зупинок громадського транспорту, інформаційних систем та системи оплати проїзду до потреб осіб з інвалідністю, літніх людей та інших маломобільних груп населення забезпечує їхню транспортну мобільність та соціальну інтеграцію. Доступний транспорт розширює можливості для працевлаштування, навчання та соціальної активності представників вразливих груп населення.

Рис. 1.2 – Низькопідлоговий автобус із відкидним пандусом для осіб з інвалідністю

Джерело: створено автором на основі [1]

1.3. Методика оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору

Оцінювання рівня безбар'єрного доступу міського простору представляє собою систематизований підхід для визначення доступності середовища для різних категорій населення. Цей процес охоплює аналіз фізичного, інформаційного та соціального середовища з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп.

Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні пропонує оцінювання за шістьма основними напрямками:

1. Фізична безбар'єрність;
2. Інформаційна безбар'єрність;
3. Цифрова безбар'єрність;
4. Соціальна та громадянська безбар'єрність;
5. Економічна безбар'єрність;
6. Освітня безбар'єрність [14].

Система оцінювання спирається на комплекс індикаторів, що поєднують кількісні та якісні показники. Міжнародна практика передбачає індикатори за напрямками:

1. Доступність архітектурних об'єктів;
2. Пристосованість транспортної інфраструктури;
3. Доступність інформаційних ресурсів;
4. Можливість отримання освітніх і медичних послуг;
5. Доступ до працевлаштування;
6. Можливість участі в культурному житті;

Збір даних здійснюється різними методами:

1. Аудит фізичної доступності через безпосереднє обстеження об'єктів;
2. Опитування користувачів для отримання суб'єктивних оцінок;
3. Геоінформаційне картування для візуалізації просторового розподілу доступності [38].

При аналізі фізичної доступності розглядаються будівлі, споруди, пішохідні зони та місця відпочинку. Оцінка транспортної доступності включає

вивчення частки низькопідлогового транспорту, наявності систем інформування, доступності зупинок.

Інформаційна доступність оцінюється через наявність різних форматів подання інформації, як-от:

1. Шрифт Брайля (рис. 1.3);
2. Збільшений текст;
3. Аудіо-версії;
4. Спрощена мова;
5. Відповідність веб-ресурсів стандартам WCAG 2.1;
6. Забезпечення жестового перекладу.

Оцінювання може проводитись через автоматизоване тестування онлайн-ресурсів, експертний аналіз або залучення користувачів з різними типами порушень.

Рис. 1.3 – Маркування поручня шрифтом Брайля для позначення номера поверху

Джерело: створено автором на основі [1]

В епоху розвитку електронного урядування та цифровізації публічних послуг зростає необхідність оцінювання цифрової доступності. Методологічний підхід включає аналіз доступності офіційних веб-сторінок, електронних сервісів, мобільних додатків та інших цифрових інструментів взаємодії з громадянами.

Досвід Естонії у цифровій трансформації демонструє, що основними показниками цифрової доступності виступають:

1. Дотримання міжнародних стандартів;
2. Наявність альтернативних способів отримання послуг для осіб без доступу до цифрових технологій;
3. Рівень цифрової освіченості населення [5].

Соціальна доступність оцінюється через аналіз можливостей різних категорій громадян брати участь у суспільному житті. Процес включає вивчення:

1. Інклюзивних освітніх програм;
2. Можливостей працевлаштування осіб з інвалідністю;
3. Адаптованих культурних заходів;
4. Механізмів громадської участі.

Це оцінювання базується на аналізі статистичних даних та результатах соціологічних досліджень.

Економічна доступність розглядається через призму фінансових бар'єрів, що обмежують доступ вразливих груп до товарів та послуг. Вивчаються:

1. Програми соціальної підтримки;
2. Цінова доступність товарів першої необхідності;
3. Наявність пільг для вразливих категорій [31].

Експертне оцінювання безбар'єрного доступу залучає фахівців різних галузей для комплексного аналізу. Методологічний інструментарій включає метод Дельфі, SWOT-аналіз та метод аналізу ієрархій. Перевага цього підходу полягає в отриманні всебічної оцінки з урахуванням взаємозв'язків різних аспектів доступності.

Інтегральна оцінка формує узагальнений показник з урахуванням різних аспектів доступності та їхньої відносної ваги. Розрахунок може проводитися за допомогою:

1. Методу зважених сум;
2. Методу головних компонентів;

3. Таксономічного показника розвитку.

Така оцінка дозволяє порівнювати рівень безбар'єрності різних міст або районів, відстежувати динаміку змін та оцінювати ефективність впроваджених заходів.

Міжнародні рейтинги доступності міст слугують інструментом для бенчмаркінгу. Всесвітня організація охорони здоров'я розробила методику оцінювання доступності міст для людей похилого віку (Age-Friendly Cities). Європейська комісія відзначає нагородою "Access City Award" міста з найкращими практиками створення безбар'єрного середовища [10].

Фінансовий аналіз охоплює вивчення витрат на формування доступного середовища та економічних вигод від інклюзивності. Економічне оцінювання досліджує:

1. Фінансові вкладення в модифікацію інфраструктури;
2. Навчання співробітників;
3. Інформаційне забезпечення;
4. Потенційні вигоди від працевлаштування осіб з інвалідністю;
5. Скорочення соціальних виплат;
6. Підвищення туристичної привабливості.

Застосування технологій великих даних та аналітики представляє перспективний напрям розвитку методології оцінювання. Опрацювання інформації з мобільних додатків, соціальних мереж та транспортних систем дозволяє отримувати актуальні дані про пересування маломобільних груп населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

2.1. Програмне (або проектне) забезпечення безбар'єрного доступу міського простору та оцінювання його рівня

Цифрові рішення для формування безбар'єрного міського середовища представляють собою розгалужену систему інструментів, що допомагають створювати універсально доступний простір. Ці технологічні засоби забезпечують широкий спектр функцій – від проєктування об'єктів за принципами універсального дизайну до моделювання оптимальних маршрутів для осіб з обмеженою мобільністю.

В основі цифрової інфраструктури безбар'єрності лежать геоінформаційні системи, які створюють електронні карти доступності. Вони візуалізують просторові дані про інклюзивність різних елементів міської інфраструктури:

1. Громадський транспорт;
2. Пішохідні зони;
3. Громадські будівлі;
4. Рекреаційні простори.

Національна стратегія створення безбар'єрного простору в Україні визначає розробку та впровадження геоінформаційних рішень як пріоритетний напрям розвитку цифрової доступності. Користувачі цих систем можуть планувати свої маршрути з урахуванням наявності пандусів, ліфтів чи тактильної плитки [32].

Мобільні застосунки, що працюють за принципом краудсорсингу, також сприяють формуванню доступного міського середовища. Вони залучають громадян та експертів до виявлення та документування перешкод. Функціонал таких додатків включає:

1. Фотофіксацію бар'єрів;
2. Автоматичне визначення геолокації;
3. Оцінювання рівня доступності за стандартизованими параметрами;
4. Додавання коментарів.

Для фахового аудиту фізичної доступності розроблено спеціалізоване програмне забезпечення з електронними чек-листами, інструментами вимірювання параметрів та засобами документування результатів перевірки.

Аналітичні платформи завершують систему цифрових інструментів, інтегруючи дані про різні аспекти доступності та відображаючи результати у вигляді інтерактивних дашбордів і теплових карт, що дозволяє порівнювати різні райони та оцінювати ефективність заходів [9].

Інструменти автоматизованого тестування веб-ресурсів перевіряють відповідність сайтів міжнародним стандартам доступності WCAG 2.1, аналізуючи альтернативні тексти для зображень, структуру заголовків та контрастність кольорів.

Таблиця 2.1 демонструє порівняння функціональних можливостей різних типів програмного забезпечення для оцінювання безбар'єрного доступу міського простору.

Таблиця 2.1 - Порівняння функціональних можливостей програмного забезпечення для оцінювання безбар'єрного доступу

Тип програмного забезпечення	Основні функції	Переваги	Обмеження
Геоінформаційні системи (ГІС)	Просторова візуалізація даних, картографування доступності, планування маршрутів	Комплексний просторовий аналіз, інтеграція різних типів даних	Висока вартість, складність освоєння
Мобільні додатки для краудсорсингу	Збір даних про бар'єри, фотофіксація, геолокація	Залучення громадян, оперативність оновлення даних	Суб'єктивність оцінок, необхідність верифікації даних
Програми для аудиту доступності	Електронні чек-листи, вимірювальні інструменти, документування результатів	Стандартизація процесу оцінювання, детальний аналіз об'єктів	Обмежений охоплення території, трудомісткість

Продовження таблиці 2.1

Аналітичні платформи	Обробка та візуалізація даних, розрахунок інтегральних показників	Комплексний аналіз, підтримка прийняття рішень	Залежність від якості вхідних даних
Інструменти тестування веб-ресурсів	Автоматична перевірка відповідності стандартам WCAG	Швидкість, об'єктивність, детальність аналізу	Обмеження автоматизованого аналізу, необхідність експертної оцінки

Джерело: створено автором на основі [23]

Дослідження державних стратегій різних країн демонструє розмаїття підходів до впровадження спеціалізованих цифрових інструментів для моніторингу та аналізу доступності середовища. Матеріали Додатку 1 свідчать, що переважна більшість європейських держав сформувала загальнонаціональні програми захисту прав громадян з інвалідністю, які інтегрують цифрові технології для систематичної оцінки доступності. Показовим прикладом слугує досвід Естонії, яка, займаючи передові позиції у сфері цифрової трансформації в Європі, розробила комплексну систему електронного спостереження за доступністю державних сервісів через веб-платформи та смартфон-застосунки.

Технічне забезпечення безперешкодного доступу включає комп'ютерні рішення для проєктування та моделювання міських просторів відповідно до засад універсального дизайну. Комп'ютеризовані системи проєктування дозволяють симулювати рівень доступності споруд ще на стадії планування, контролювати дотримання стандартів та створювати візуальні моделі об'єктів з перспективи різних груп користувачів, зокрема людей з обмеженнями мобільності. Таке раннє застосування технологій допомагає виявити потенційні бар'єри на початковому етапі та внести необхідні корективи, що суттєво ефективніше порівняно з модифікацією вже існуючих будівель.

Технології віртуальної та доповненої реальності стають цінними інструментами для симуляції та оцінки доступності міського середовища.

Віртуальна реальність уможлиблює створення об'ємних моделей міського ландшафту і відтворення пересування ним з позиції різноманітних категорій користувачів [33, с. 18]. Доповнена реальність дає змогу проєктувати дані про доступність на реальний міський простір, спрощуючи навігацію з урахуванням існуючих бар'єрів та вільних маршрутів.

Синергія програмних засобів оцінки доступності з іншими міськими інформаційними системами становить багатообіцяючий вектор розвитку моделі «розумних міст». Цей підхід передбачає використання прогресивних інформаційно-комунікаційних технологій для оптимізації міського управління та підвищення якості життя населення. Об'єднання інформації про доступність із транспортними, енергетичними та соціальними даними створює всеохоплюючу інформаційну екосистему, що враховує особливості різних соціальних груп.

Системи відстеження результативності ініціатив з удосконалення безбар'єрного доступу надають можливість аналізувати досягнення та коригувати плани розвитку. Національна стратегія формування безбар'єрного простору в Україні окреслює необхідність запровадження системи моніторингу на основі визначених показників для систематичного збору та аналізу інформації про стан безбар'єрності у різних сферах.

Розробка інтегрованої програмної екосистеми для всебічного вивчення рівня доступності міських просторів постає фундаментальною основою ефективного планування та імплементації заходів щодо вдосконалення доступності. Подібна система повинна виконувати функції збору, обробки та аналізу інформації про різні параметри доступності, візуальної репрезентації аналітичних даних, сприяння процесу прийняття управлінських рішень та контролю ефективності реалізованих ініціатив. Створення таких комплексних інформаційних рішень представляє собою прогресивний напрям цифрової трансформації муніципального управління та формування інклюзивного міського середовища.

Профільні програмні рішення для економічного аналізу та інвестиційного планування у сфері створення безбар'єрного середовища дозволяють здійснювати розрахунок бюджету реалізації різних проектів, прогнозувати соціально-економічні переваги від підвищення доступності та раціоналізувати використання наявних ресурсів. Зазначені інструменти забезпечують проведення комплексного аналізу витрат і прибутків, обчислення періоду амортизації інвестицій та оцінку їхнього впливу на соціально-економічний розвиток міських поселень. Економічне обґрунтування проектів з підвищення доступності виступає необхідною передумовою залучення фінансування та підтримання довгострокової життєздатності проектів.

Впровадження технологій обробки великих масивів даних та аналітичних систем для автоматизованого збору й обробки інформації про доступність міського середовища представляє перспективний вектор розвитку програмного забезпечення у даній сфері. Аналітична обробка даних, отриманих з мобільних застосунків, платформ соціальних медіа, транспортних інформаційних систем та альтернативних джерел, дає можливість отримувати актуальну інформацію про пересування людей з інвалідністю та інших маломобільних категорій населення, ідентифікувати проблемні зони міського простору та оптимізувати маршрутну мережу громадського транспорту [33, с. 17].

За останні роки в Києві виконано низку масштабних проектів зі створення безбар'єрного простору: оновлено 188 наземних переходів із пониженням бордюрів та встановленням тактильної плитки, обладнано 14 із 52 станцій метро ліфтами й пандусами, а також запроваджено мобільні застосунки для краудсорсингового збору даних про перешкоди у реальному часі. Ці ініціативи супроводжувалися розробкою інтерактивних ГІС-карт, що дозволяють відстежувати «живий» стан доступності по районах міста, і щоквартальними звітами виконання Плану заходів–2025/26, за якими Київ у середньому реалізував уже понад 25 % задекларованих пунктів.

Водночас провідні європейські столиці: Відень, Берлін, Копенгаген та Амстердам – завершили комплексну модернізацію громадського транспорту й

міської інфраструктури ще в попередньому десятилітті, досягнувши доступності понад 95 % ключових об'єктів. Різниця у темпах і масштабах адаптації підкреслює необхідність подальшого посилення Києвом нормативного контролю, міжвідомчої координації та залучення спільноти до моніторингу (Додаток Г).

2.2. Аналіз інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу

Аналіз інфраструктури міста щодо безбар'єрного доступу охоплює всебічне вивчення архітектурного середовища, транспортної системи, інформаційно-комунікаційного простору та соціальних послуг з позиції їх доступності. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні визначає це поняття як суспільне явище, що забезпечує зручний доступ для всіх людей до різних об'єктів та послуг.

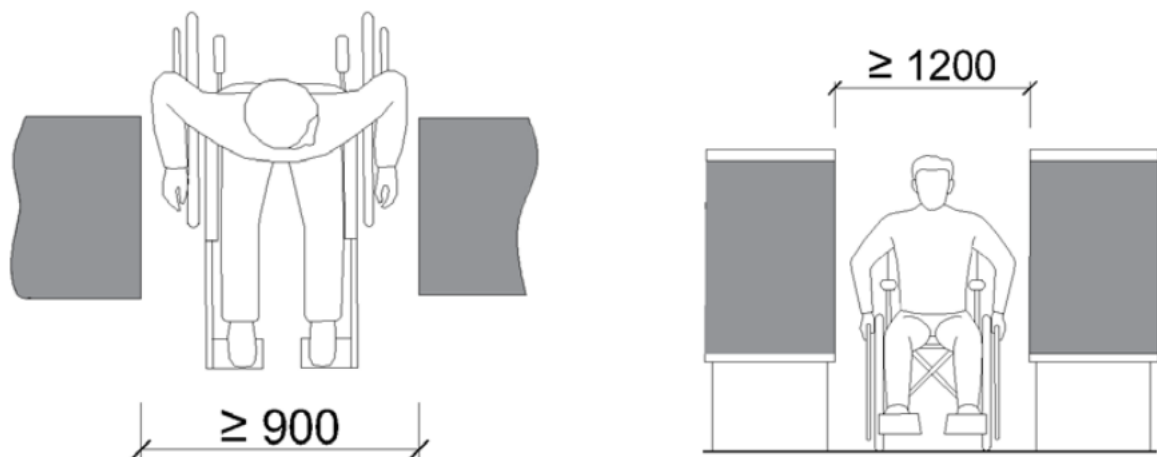

Рисунок 2.1 – Мінімальна ширина прорізів для проїзду осіб на кріслах колісних згідно з ДБН В.2.2-40:2018 та ДБН В.2.2-3:2018.

Джерело: створено автором на основі [1]

Оцінювання архітектурної доступності громадських об'єктів становить основу інфраструктурного аналізу. До критеріїв архітектурної доступності належать:

1. Відповідність пандусів, підйомників, ліфтів нормативам;
2. Належна ширина дверних прорізів (рис. 2.1);

3. Регламентована висота порогів;
4. Наявність доступних вбиралень.

Державні нормативи встановлюють конкретні параметри доступності для маломобільних груп. Дослідження об'єктів громадського призначення міста відображає різні рівні відповідності цим критеріям.

Таблиця 2.2 – Рівень архітектурної доступності об'єктів громадського призначення міста

Тип об'єктів	Кількість обстежених об'єктів	Повністю доступні (%)	Частково доступні (%)	Недоступні (%)
Адміністративні будівлі	15	40	47	13
Заклади охорони здоров'я	12	33	42	25
Заклади освіти	20	30	45	25
Культурні та дозвілєві заклади	18	28	39	33
Об'єкти торгівлі та послуг	25	36	40	24
Транспортні об'єкти	10	30	50	20
Парки та рекреаційні зони	8	38	50	12
Усього	108	34	44	22

Джерело: створено автором на основі [3]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.2, та на рисунку 2.2, демонструє, що лише третина (34%) обстежених об'єктів громадського призначення міста є повністю доступними для маломобільних груп населення, 44% об'єктів є частково доступними (мають деякі елементи доступності, але не відповідають усім критеріям), а 22% об'єктів є недоступними (не мають базових елементів доступності). Найвищий рівень доступності спостерігається серед адміністративних будівель (40% повністю доступні), що може бути пов'язано з реалізацією державних програм з підвищення доступності публічних установ. Найнижчий рівень доступності спостерігається серед культурних та дозвілєвих

закладів (28% повністю доступні, 33% недоступні), що обмежує можливості участі маломобільних груп населення в культурному житті міста.

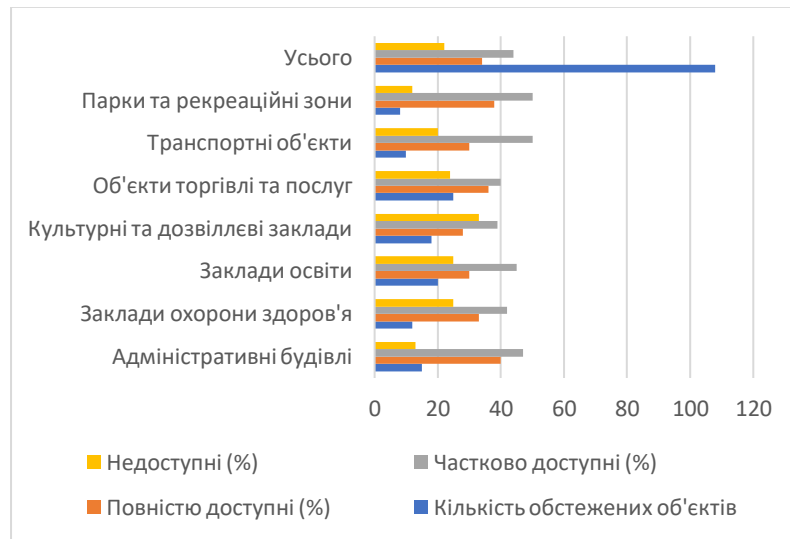

Рисунок 2.2 – Рівень архітектурної доступності об'єктів громадського призначення міста

Джерело: створено автором на основі [3]

Оцінювання транспортної доступності є необхідною складовою аналізу інфраструктури міста щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу. Критерії транспортної доступності включають адаптованість рухомого складу громадського транспорту, доступність зупинок та станцій, інформаційне забезпечення та навігацію. Аналіз транспортної інфраструктури обраного міста, результати якого представлені в таблиці 2.3, демонструє недостатній рівень доступності громадського транспорту для маломобільних груп населення.

Таблиця 2.3 - Рівень доступності транспортної інфраструктури міста

Показник	Значення	Відповідність нормативам (%)
Частка низькопідлогового рухомого складу (автобуси)	45%	45
Частка низькопідлогового рухомого складу (трамваї)	30%	30
Частка доступних зупинок громадського транспорту	38%	38

Продовження таблиці 2.3

Частка станцій метро з підйомниками або ліфтами	25%	25
Частка маршрутів громадського транспорту з аудіоінформуванням	40%	40
Частка маршрутів громадського транспорту з візуальним інформуванням	60%	60
Наявність спеціалізованих транспортних сервісів для осіб з інвалідністю	Часткова	50
Доступність системи оплати проїзду	Часткова	60

Джерело: створено автором на основі [13]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.3, демонструє, що рівень доступності транспортної інфраструктури міста не відповідає нормативним вимогам. Зокрема, лише 45% автобусів та 30% трамваїв є низькопідлоговими, що обмежує можливості користування громадським транспортом для осіб на інвалідних візках та інших маломобільних груп населення. Лише 38% зупинок громадського транспорту є доступними (мають пандуси, тактильну плитку, інформаційні табло), що створює додаткові бар'єри для користування транспортом. Особливо низьким є рівень доступності станцій метро - лише 25% станцій обладнані підйомниками або ліфтами для осіб з обмеженою мобільністю.

Оцінювання інформаційної доступності міського середовища передбачає аналіз адаптованості інформаційних ресурсів та каналів комунікації до потреб різних категорій користувачів, включаючи осіб з сенсорними порушеннями. Критерії інформаційної доступності включають наявність альтернативних форматів інформації, доступність веб-сайтів та мобільних додатків, наявність перекладу жестовою мовою та субтитрів для аудіовізуального контенту [13, с. 8]. Результати аналізу інформаційної доступності обраного міста представлені в таблиці 2.4.

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.4, демонструє недостатній рівень інформаційної доступності міського середовища. Зокрема, лише 40% офіційних веб-сайтів міської влади відповідають міжнародним стандартам доступності WCAG 2.1, що обмежує можливості доступу до публічної інформації для осіб з

порушеннями зору та інших категорій користувачів. Особливо низьким є рівень доступності публічних заходів для осіб з порушеннями слуху - лише 20% заходів супроводжуються перекладом жестовою мовою. Також недостатньою є наявність навігаційних систем для осіб з порушеннями зору та тактильних схем і макетів в публічних закладах.

Таблиця 2.4 - Рівень інформаційної доступності міського середовища

Показник	Значення	Відповідність нормативам (%)
Частка офіційних веб-сайтів міської влади, що відповідають стандартам WCAG 2.1	40%	40
Частка електронних сервісів, доступних для осіб з порушеннями зору	35%	35
Частка публічних заходів, що супроводжуються перекладом жестовою мовою	20%	20
Частка аудіовізуального контенту з субтитрами	30%	30
Наявність інформації шрифтом Брайля в публічних закладах	Часткова	25
Наявність навігаційних систем для осіб з порушеннями зору	Часткова	30
Частка об'єктів з тактильними схемами та макетами	15%	15
Частка світлофорів зі звуковим супроводом	45%	45

Джерело: створено автором на основі [24]

Оцінювання доступності соціальних послуг для різних категорій населення є невід'ємною складовою аналізу інфраструктури міста. Критерії доступності соціальних послуг включають наявність спеціалізованих програм підтримки для вразливих груп населення, фізичну та інформаційну доступність установ, що надають соціальні послуги, наявність кваліфікованого персоналу, адаптованих процедур та матеріалів. Результати аналізу доступності соціальних послуг в обраному місті представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Рівень доступності соціальних послуг міста

Тип послуг	Кількість обстежених установ	Повністю доступні (%)	Частково доступні (%)	Недоступні (%)
Соціальний захист	10	50	40	10
Охорона здоров'я	15	40	47	13
Освіта	20	35	45	20
Зайнятість та працевлаштування	8	38	50	12
Культура та дозвілля	12	25	50	25
Адміністративні послуги	5	60	40	0
Усього	70	40	45	15

Джерело: створено автором на основі [23]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.5, демонструє, що 40% установ, які надають соціальні послуги, є повністю доступними для маломобільних груп населення, 45% є частково доступними, а 15% є недоступними. Найвищий рівень доступності спостерігається серед центрів надання адміністративних послуг (60% повністю доступні), що відображає результати цілеспрямованої політики з підвищення доступності публічних послуг. Найнижчий рівень доступності спостерігається серед закладів культури та дозвілля (25% повністю доступні, 25% недоступні), що обмежує можливості участі маломобільних груп населення в культурному житті міста.

Оцінювання доступності житлового фонду міста є необхідною складовою аналізу інфраструктури щодо відповідності критеріям безбар'єрного доступу. Критерії доступності житла включають наявність пандусів, підйомників або ліфтів, доступність входних груп, ширину дверних прорізів та коридорів, адаптацію санітарно-гігієнічних приміщень тощо [8, с. 15]. Результати аналізу доступності житлового фонду обраного міста представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Рівень доступності житлового фонду міста

Тип житлових будинків	Кількість обстежених будинків	Повністю доступні (%)	Частково доступні (%)	Недоступні (%)
Багатоповерхові будинки (новобудови)	15	53	40	7
Багатоповерхові будинки (побудовані після 2000 року)	20	40	45	15
Багатоповерхові будинки (побудовані до 2000 року)	25	12	48	40
Приватний сектор	15	20	40	40
Усього	75	29	44	27

Джерело: створено автором на основі [23]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.6, демонструє, що лише 29% житлових будинків міста є повністю доступними для маломобільних груп населення, 44% є частково доступними, а 27% є недоступними. Спостерігається значна диференціація рівня доступності залежно від періоду будівництва: новобудови мають значно вищий рівень доступності (53% повністю доступні) порівняно з будинками, побудованими до 2000 року (лише 12% повністю доступні). Це пояснюється зміною будівельних норм та підвищенням вимог до доступності нових об'єктів. Проте загальний рівень доступності житлового фонду залишається недостатнім, що обмежує можливості самостійного проживання осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Оцінювання доступності міського простору для різних категорій маломобільних груп населення демонструє, що рівень доступності суттєво відрізняється залежно від типу обмежень мобільності. Результати аналізу доступності міського середовища для різних категорій користувачів представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 - Рівень доступності міського середовища для різних категорій користувачів

Категорії користувачів	Рівень доступності інфраструктури (%)
Особи, які пересуваються на інвалідних візках	35
Особи з порушеннями опорно-рухового апарату	45
Особи з порушеннями зору	30
Особи з порушеннями слуху	40
Особи з когнітивними порушеннями	25
Особи похилого віку	50
Батьки з дитячими візками	60
Діти	55

Джерело: створено автором на основі [23]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.7, демонструє, що найнижчий рівень доступності міського середовища спостерігається для осіб з когнітивними порушеннями (25%) та осіб з порушеннями зору (30%). Це пов'язано з недостатнім розвитком систем навігації, орієнтування та інформаційної підтримки, адаптованих до потреб цих категорій користувачів. Найвищий рівень доступності спостерігається для батьків з дитячими візками (60%) та дітей (55%), що відображає певний прогрес у створенні інклюзивного міського середовища. Проте загальний рівень доступності залишається недостатнім, особливо для осіб з інвалідністю, що підтверджує необхідність подальшого розвитку безбар'єрного простору.

Аналіз відповідності міської інфраструктури принципам універсального дизайну, який передбачає проектування середовища, придатного для використання всіма людьми, без необхідності адаптації або спеціального дизайну, демонструє недостатній рівень впровадження цих принципів. Результати оцінювання відповідності міського середовища принципам універсального дизайну представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Рівень відповідності міського середовища принципам універсального дизайну

Принцип універсального дизайну	Рівень відповідності (%)
Рівноправність у використанні	40
Гнучкість у використанні	35
Простота та інтуїтивність у використанні	45
Сприйняття інформації незалежно від сенсорних можливостей користувачів	30
Толерантність до помилок	40
Низький рівень фізичних зусиль	50
Наявність необхідного розміру, простору для доступу та використання	45
Середній рівень відповідності	41

Джерело: створено автором на основі [23]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.8, демонструє, що середній рівень відповідності міського середовища принципам універсального дизайну становить 41%, що є недостатнім для забезпечення рівних можливостей для всіх категорій населення. Найнижчий рівень відповідності спостерігається за принципом "Сприйняття інформації незалежно від сенсорних можливостей користувачів" (30%), що підтверджує необхідність розвитку альтернативних форматів представлення інформації та систем комунікації, доступних для осіб з сенсорними порушеннями. Найвищий рівень відповідності спостерігається за принципом "Низький рівень фізичних зусиль" (50%), що відображає певний прогрес у створенні фізично доступного середовища.

Аналіз економічних аспектів доступності міського простору демонструє недостатній рівень фінансової підтримки заходів з підвищення доступності та неефективний розподіл ресурсів між різними аспектами безбар'єрності. Результати аналізу фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища представлені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища

Напрямок фінансування	Частка в загальному обсязі фінансування (%)	Рівень задоволення потреб (%)
Адаптація архітектурного середовища	45	35
Розвиток доступного транспорту	30	25
Інформаційна доступність	10	20
Цифрова доступність	5	15
Соціальні програми підтримки	8	30
Підготовка персоналу	2	10

Джерело: створено автором на основі [20]

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.9, демонструє, що найбільша частка фінансування (45%) спрямовується на адаптацію архітектурного середовища, проте рівень задоволення потреб у цій сфері становить лише 35%. Найменша частка фінансування (2%) виділяється на підготовку персоналу для роботи з маломобільними групами населення, що призводить до низького рівня задоволення потреб у цій сфері (10%). Також недостатнім є фінансування заходів з підвищення інформаційної та цифрової доступності (10% та 5% відповідно), що обмежує можливості доступу до інформації та послуг для осіб з сенсорними порушеннями та інших категорій користувачів.

Порівняльний аналіз рівня доступності міського простору в різних районах міста демонструє значну просторову диференціацію рівня безбар'єрності. Результати аналізу рівня доступності інфраструктури в різних районах міста представлені в таблиці 2.10.

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.10, демонструє, що найвищий рівень доступності спостерігається в Центральному районі міста (інтегральний показник доступності - 45%), що може бути пов'язано з пріоритетним фінансуванням розвитку центральної частини міста та реалізацією пілотних проектів з підвищення доступності. Найнижчий рівень доступності спостерігається в Південному районі (інтегральний показник доступності - 25%),

що обмежує можливості мешканців цього району для повноцінної участі в міському житті. Така просторова диференціація рівня безбар'єрності посилює соціальну нерівність та обмежує можливості для інтеграції маломобільних груп населення, які проживають у периферійних районах міста.

Таблиця 2.10 – Рівень доступності інфраструктури в різних районах міста

Район міста	Рівень архітектурної доступності (%)	Рівень транспортної доступності (%)	Рівень інформаційної доступності (%)	Інтегральний показник доступності (%)
Центральний	50	45	40	45
Північний	35	30	25	30
Південний	30	25	20	25
Східний	40	35	30	35
Західний	45	40	35	40
Середній показник	40	35	30	35

Джерело: створено автором на основі [10]

Аналіз думки користувачів щодо доступності міського простору забезпечує суб'єктивну оцінку рівня безбар'єрності з точки зору цільових груп. Результати опитування представників різних категорій маломобільних груп населення щодо їхньої оцінки доступності міського середовища представлені в таблиці 2.11.

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.11, демонструє, що суб'єктивна оцінка доступності міського середовища представниками різних категорій населення є достатньо низькою (середня оцінка - 4.8 бала за 10-бальною шкалою). Найнижчу оцінку доступності надали особи з порушеннями зору (3.8 бала), що пов'язано з недостатнім розвитком тактильної інформації та навігаційних систем, адаптованих до потреб цієї категорії користувачів. Найвищу оцінку доступності надали батьки з дитячими візками (6.2 бала), проте вони також відзначили наявність значних бар'єрів у міському середовищі. Результати опитування підтверджують необхідність комплексного підходу до підвищення доступності міського простору, який враховує потреби різних категорій користувачів.

Таблиця 2.11 - Суб'єктивна оцінка доступності міського середовища представниками різних категорій населення

Категорія респондентів	Середня оцінка доступності (за 10-бальною шкалою)	Основні проблеми доступності
Особи, які пересуваються на інвалідних візках	4.2	Архітектурні бар'єри, недоступний транспорт
Особи з порушеннями зору	3.8	Відсутність тактильної інформації, навігаційних систем
Особи з порушеннями слуху	4.5	Недостатня візуальна інформація, відсутність індукційних петель
Особи похилого віку	5.3	Відсутність місць для відпочинку, складна навігація
Батьки з дитячими візками	6.2	Вузькі проходи, високі бордюри, сходи
Загальна оцінка	4.8	Комплексні бар'єри в архітектурному та інформаційному середовищі

Джерело: створено автором на основі [11]

Аналіз основних бар'єрів, які обмежують доступність міського простору для різних категорій населення, дозволяє визначити пріоритетні напрямки розвитку безбар'єрного середовища. Результати аналізу основних бар'єрів у міському середовищі представлені в таблиці 2.12.

Аналіз даних, представлених у таблиці 2.12, демонструє, що найбільш поширеними бар'єрами в міському середовищі є відсутність тактильної плитки та інформації шрифтом Брайля (70% об'єктів), відсутність доступних вбиралень (65%) та недостатність візуальної інформації (60%). Найвищу пріоритетність усунення мають такі бар'єри, як відсутність пандусів або невідповідність їх нормативам (рис. 2.3)(9.5 бала) та недоступний громадський транспорт (9.5 бала), оскільки вони суттєво обмежують можливості пересування та доступу до базових послуг для маломобільних груп населення. Результати аналізу можуть

бути використані для планування заходів з підвищення доступності міського простору та оптимізації розподілу ресурсів.

Таблиця 2.12 - Основні бар'єри в міському середовищі та їх поширеність

Тип бар'єру	Поширеність (% об'єктів з наявним бар'єром)	Пріоритетність усунення (за 10-бальною шкалою)
Відсутність пандусів або невідповідність їх нормативам	45	9.5
Вузькі дверні прорізи	40	8.5
Високі пороги та сходи без альтернативних шляхів доступу	55	9.0
Відсутність тактильної плитки та інформації шрифтом Брайля	70	8.0
Відсутність або недостатність візуальної інформації	60	7.5
Відсутність доступних вбиралень	65	9.0
Недоступний громадський транспорт	50	9.5
Відсутність звукових сигналів на світлофорах	55	8.5
Відсутність місць для відпочинку	45	7.0
Недоступні інформаційні термінали та банкомати	60	8.0

Джерело: створено автором на основі [9]

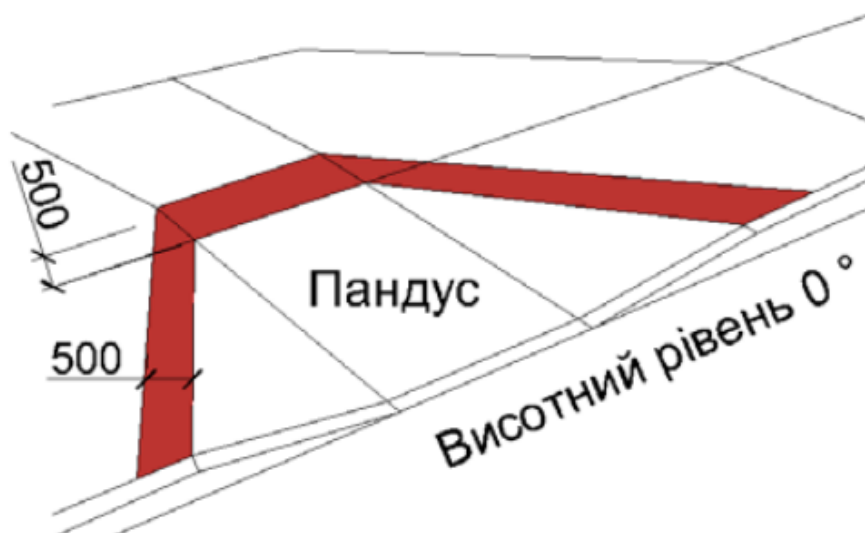

Рисунок 2.3 – Приклад облаштування пандуса з дотриманням нормативних параметрів

Джерело: створено автором на основі [1]

2.3. Карта бар'єрності міського простору (візуалізація даних)

Візуальне відображення бар'єрів міського середовища представляє графічну репрезентацію розташування архітектурних, транспортних, інформаційних та соціальних перешкод у міському просторі. Візуалізація інформації про доступність міста слугує результативним методом аналізу просторових відмінностей рівня безбар'єрності, виявлення проблемних ділянок та розробки планів для покращення доступності. За даними Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні, "візуалізація даних щодо доступності міського середовища є необхідною умовою для ефективного моніторингу стану безбар'єрності та прийняття обґрунтованих рішень щодо розподілу ресурсів" [13, с. 11].

Створення карти бар'єрності міського простору ґрунтується на поєднанні геоінформаційних технологій з методами просторового аналізу та візуалізації даних. Процес картографування перешкод охоплює збір інформації про

доступність об'єктів інфраструктури, геокодування зібраних даних, дослідження просторового розподілу бар'єрів, розробку тематичних карт для різних аспектів доступності та створення інтерактивної карти з детальною інформацією про конкретні об'єкти. Підсумком цього процесу стає комплексна карта, що показує рівень доступності елементів міського простору та дозволяє досліджувати закономірності розміщення бар'єрів.

Таблиця 2.13 показує структуру бази даних для створення карти бар'єрності міста з інформацією про доступність об'єктів інфраструктури.

Таблиця 2.13 - Структура бази даних для створення карти бар'єрності міського простору

Категорія даних	Атрибути	Джерела даних	Формат даних
Архітектурна доступність	Наявність пандусів, ліфтів, доступних вбиралень, тактильної плитки, контрастного маркування	Аудит доступності, краудсорсинг, відкриті дані	Векторні точкові та полігональні дані
Транспортна доступність	Доступність зупинок, наявність низькопідлогового транспорту, інформаційне забезпечення	Дані транспортних підприємств, аудит доступності	Векторні лінійні та точкові дані
Інформаційна доступність	Наявність тактильної інформації, звукових сигналів, візуальної інформації	Аудит доступності, опитування користувачів	Векторні точкові дані
Соціальна доступність	Наявність інклюзивних послуг, програм підтримки, кваліфікованого персоналу	Дані соціальних служб, опитування користувачів	Атрибутивні таблиці
Адміністративні дані	Адміністративні межі, дорожня мережа, будівлі	Відкриті геопросторові дані	Векторні полігональні та лінійні дані

Джерело: створено автором на основі [10]

Аналіз транспортної доступності міського простору включає картографування доступних та недоступних зупинок громадського транспорту, маршрутів з низькопідлоговим рухомим складом, станцій метро з ліфтами або підйомниками (рис. 2.4).

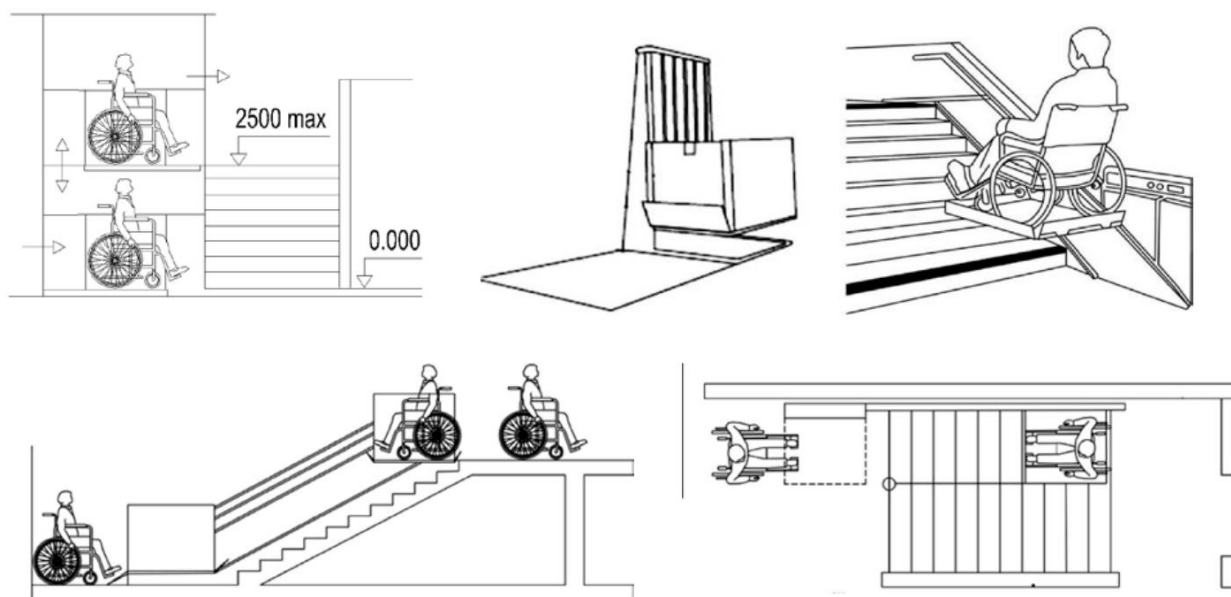

Рисунок 2.4 – Приклади обладнання сходів підйомником різного переміщення [1, с. 55]

Дослідження транспортної інфраструктури демонструє, що лише 35% території міста має добру транспортну доступність для маломобільних груп населення (наявність низькопідлогового транспорту, доступних зупинок, відстань до зупинки не більше 300 м), 45% території має задовільну транспортну доступність, а 20% території має низьку транспортну доступність. Це створює значні обмеження для мобільності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, особливо у віддалених районах міста.

Таблиця 2.14 демонструє розподіл території міста за рівнем комплексної доступності для маломобільних груп населення.

Таблиця 2.14 - Розподіл території міста за рівнем комплексної доступності

Рівень доступності	Частка території міста (%)	Частка населення міста (%)	Індекс доступності (за 100-бальною шкалою)
Високий	20	25	80-100
Середній	35	40	60-79
Нижче середнього	30	25	40-59
Низький	15	10	0-39

Джерело: створено автором на основі [3]

Огляд інформації з таблиці 2.14 показує, що п'ята частина міської території має чудову досяжність для осіб з обмеженою рухливістю, тоді як третина плюс ще трохи простору характеризується середнім показником досяжності. Майже третина території має досяжність нижче помірної, а решта п'ятнадцять відсотків демонструють мінімальну доступність. Чверть мешканців живе у зонах з найкращою доступністю, дві п'ятих перебувають у зонах із задовільним рівнем, чверть знаходиться в місцях з недостатньою доступністю, а десята частина населення мешкає у просторі з найгіршими показниками. Така ситуація свідчить про те, що більшість громадян має доступ до зон із прийнятним або відмінним рівнем доступності, проте понад третина людей проживає в районах з недостатньою інфраструктурою, що звужує їхні можливості повноцінно брати участь у міському житті.

Карта щільності перешкод виявляє найбільшу концентрацію бар'єрів у старих кварталах, індустріальних зонах та околицях міста [33, с. 17]. Виявлено також своєрідні "лінії скупчення перешкод" вздовж головних транспортних шляхів, які суттєво ускладнюють пересування осіб з обмеженою рухливістю між різними частинами міста. Ці дані можуть слугувати основою для розробки всеохоплюючих заходів з покращення доступності, націлених на усунення найбільш проблемних перешкод у міському середовищі.

Таблиця 2.15 демонструє функціональні можливості інтерактивної карти доступності міського простору.

Таблиця 2.15 - Функціональні можливості інтерактивної карти
доступності міського простору

Функціональна можливість	Опис	Користувацька аудиторія
Пошук доступних об'єктів	Пошук об'єктів інфраструктури за рівнем доступності та типом	Особи з інвалідністю, маломобільні групи населення
Планування доступних маршрутів	Побудова маршрутів з урахуванням наявності пандусів, доступних зупинок, тактильної плитки тощо	Особи з інвалідністю, маломобільні групи населення
Перегляд детальної інформації про доступність	Доступ до детальної інформації про параметри доступності конкретних об'єктів	Особи з інвалідністю, маломобільні групи населення
Зворотний зв'язок та доповнення даних	Можливість залишати коментарі щодо актуального стану доступності та додавати нові об'єкти	Активні користувачі, експерти з доступності
Аналітичні інструменти	Інструменти для аналізу просторового розподілу бар'єрів та планування заходів з підвищення доступності	Міські адміністрації, експерти з доступності

Джерело: створено автором на основі [16]

Цифрова мапа безбар'єрності міського середовища функціонує як багатофункціональний інструмент на базі геоінформаційних систем та веб-картографії. Користувачі отримують деталізовані відомості про доступність конкретних об'єктів, можливість планування маршрутів з урахуванням перешкод та надання зворотного зв'язку про реальний стан середовища. Така мапа слугує водночас аналітичним інструментом та практичним засобом для пересування осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Територіальний розподіл доступності досліджується на різних рівнях:

1. Загальноміському;
2. Районному;
3. Квартальному;
4. На рівні окремих маршрутів пересування.

Комплексний аналіз здійснюється через показник безбар'єрності, який поєднує:

1. Архітектурну доступність;
2. Транспортну доступність;
3. Інформаційну доступність;
4. Соціальну доступність.

Фінансовий аспект проблеми проявляється у нерівномірному розподілі коштів - центральні райони міст отримують більше ресурсів, ніж віддалені, що поглиблює територіальну нерівність та обмежує можливості для інтеграції маломобільних груп населення з периферії.

Порівняльний аналіз українських міст засвідчує різний рівень доступності середовища. Львів, Київ та Одеса демонструють вищі показники порівняно з промисловими та малими містами, проте і в них спостерігається зосередження доступних об'єктів переважно в центральних та туристичних районах.

Динаміка змін за останні п'ять років свідчить про позитивні тенденції:

1. Збільшення кількості доступних об'єктів;
2. Розширення мережі низькопідлогового транспорту;
3. покращення інформаційної доступності.

Майбутнє візуалізації доступності пов'язане з новими технологіями:

1. Віртуальна та доповнена реальність;
2. Тривимірне моделювання;
3. Мобільні додатки з геолокацією.

Європейський досвід, зокрема практика Берліна з розробки всеохоплюючої карти доступності, може слугувати орієнтиром для українських міст у вдосконаленні методів візуалізації.

Карта бар'єрності виконує також комунікативну функцію, привертаючи увагу до проблем доступності та сприяючи формуванню інклюзивної культури через публічні презентації та розміщення на офіційних веб-сайтах міських адміністрацій.

Розробка власної карти:

Розробка карти безбар'єрного міського простору є одним із важливих кроків у формуванні інклюзивного середовища в місті. Карта є інструментом, який демонструє доступність різних об'єктів міської інфраструктури для людей з особливими потребами.

Перш за все, для створення карти безбар'єрності потрібно зібрати інформацію про об'єкти, які можуть мати перешкоди для користування людьми з обмеженими можливостями. Такі об'єкти – це громадські будівлі, як от: школи, торгові центри, лікарні, культурні установи, а також об'єкти транспорту – автобусні зупинки, станції метро, трамвайні зупинки тощо. Також без уваги не можна залишити публічні простори – площі, парки, тротуари та пішохідні переходи.

Кожному об'єкту необхідно дати оцінку, наскільки він доступний особам з обмеженими можливостями. Для цього потрібно проаналізувати наявність таких елементів інфраструктури, як пандуси, ліфти, спеціальні таблички, шрифт Брайля тощо. Зібрані дані повинні бути класифіковані за рівнем доступності, що дозволяє візуалізувати ситуацію в місті з різних аспектів.

Для цього використовується три основні рівні безбар'єрності: червоний, жовтий та зелений, залежно від оцінки наданої об'єкту (Таблиця 2.16).

Таблиця 2.16 - Відповідність оцінки безбар'єрності до його рівня

Колір	Опис рівня безбар'єрності	Оцінка
Червоний	Об'єкти, що не доступні для осіб з обмеженими можливостями	1-2
Жовтий	Об'єкти з частковим доступом	3
Зелений	Повністю доступні об'єкти	4-5

Джерело: створено автором на основі [6]

Під час дослідження безбар'єрності міського простору, було здійснено оцінку доступності об'єктів соціальної інфраструктури на прикладі Печерського району м. Києва практично. Для цього було використано методику оцінювання,

розроблену автором а також геоінформаційний аналіз на основі просторових даних.

Методика оцінювання складається із п'ятибальної шкали, яка дозволила зрозуміти рівень безбар'єрності кожного із досліджуваних об'єктів (Таблиця 2.17).

Таблиця 2.17 - Шкала оцінювання рівня безбар'єрності

Характеристика рівня безбар'єрності	Оцінка
Відсутній доступ або наявні суттєві бар'єри	1
Частковий доступ, але зі значними обмеженнями	2
Базовий рівень доступності із незначною кількістю недоліків	3
Переважає доступне середовище	4
Повністю доступне середовище без бар'єрів	5

Джерело: створено автором на основі [25]

Також було виявлено шість ключових універсальних критеріїв, які відображають основні вимоги до інклюзивної інфраструктури. За ними пізніше було оцінено кожен об'єкт і складено результати нанесені на карту (Таблиця 2.18).

Таблиця 2.18 – Критерії оцінювання рівня безбар'єрності

№	Критерії
1	Наявність пандуса або ліфта для маломобільних осіб
2	Доступність входу (ширина дверей, відсутність сходинок, автоматичні двері тощо)
3	Наявність зручної навігації або інформаційних табличок

Продовження таблиці 2.18

4	Доступність санітарних приміщень для осіб з інвалідністю
5	Наявність спеціалізованих елементів доступу для осіб із порушеннями зору або слуху
6	Доступність прилеглої території (тротуар, паркування, під'їзди)

Джерело: створено автором на основі [8]

Для наглядного прикладу було відібрано десять об'єктів Шевченківського району, проаналізовано та оцінено їхній рівень безбар'єрності шляхом власних спостережень.

Було визначено, що п'ять з них мають зелений колір безбар'єрності, тобто оцінку 4 або 5, що є хорошим показником доступності в цьому районі. Також, чотири з цих об'єктів, мають червоний колір безбар'єрності, тобто оцінку 1 або 2, що вже погіршує загальну статистику району. Лише один із досліджуваних об'єктів має жовтий колір безбар'єрності, тобто оцінку 3, що є задовільним для району.

Отже, район має як позитивні, так і негативні риси з точки зору доступності, що означає те, що в Шевченківському районі рівень безбар'єрності є середнім, а отже є місце для розвитку і покращення наявного.

Таблиця 2.19 - Оцінка відібраних об'єктів Шевченківського району міста Києва

№	Назва об'єкта	Адреса об'єкта	Оцінка безбар'єрності
1	Київська дитяча школа мистецтв № 2 ім. М.І.Вериківського	Київ, вулиця Бульварно-Кудрявська, 2	5
2	Державна податкова служба України	Київ, вул. Львівська площа, 8	4

Продовження таблиці 2.19

3	Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 541 Шевченківського району м.Києва	вул. Гоголівська, 8а	1
4	Житловий будинок	Гончара, 43	2
5	зупинка "Вул. Гоголівська"	вул Січових Стрільців, 44 до вул Сошенка	4
6	КНП "ЦПМСД№1" Шевченківського району м.Києва	Київ, вул. Б.Хмельницького, 37	5
7	Сквер на площі Панаса Мирного	ріг вул. Рейтарська/Золотоворітська	1
8	Торгово-промислова палата України	Київ, Вул. Велика Житомирська, 33	3
9	Бібліотека імені Адама Міцкевича	вул. Івана Франка, 16/2	2
10	Шевченківська РДА/ЦНАП	вул. Богдана Хмельницького 24	5

Джерело: розроблено автором

Отримані дані було нанесено на карту створену за допомогою геоінформаційної системи (програмний засіб Qgis).

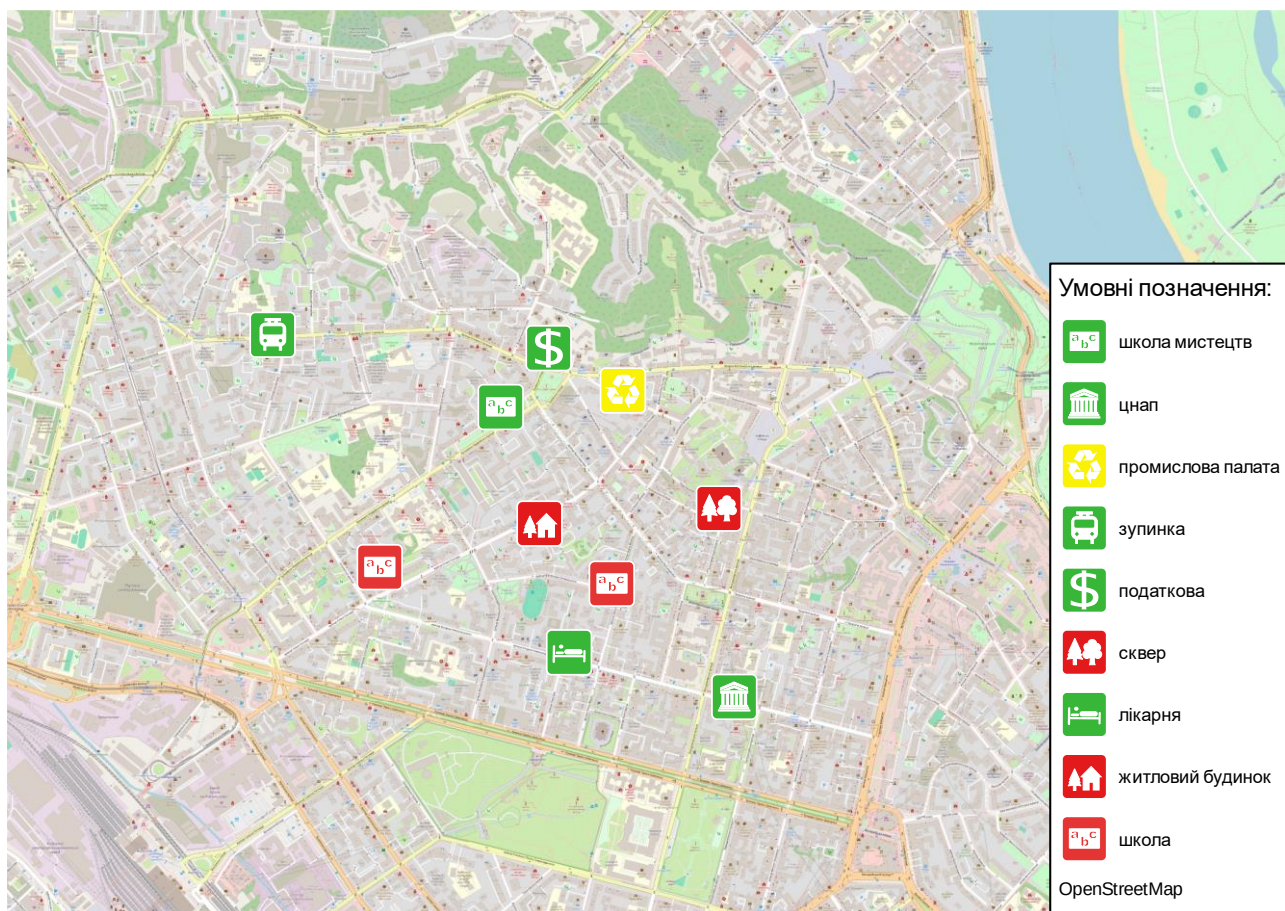

Рисунок 2.5 – Нанесення відібраних об’єктів Шевченківського району міста Києва на карту

Джерело: розроблено автором за допомогою геоінформаційної системи (програмний засіб QGIS)

На рисунку можна чітко побачити, що в цьому районі є об’єкти які відповідають критеріям і мають зелений колір безбар’єрності, але при цьому є і ті які взагалі не відповідають вимогам.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ МІСТА ЯК ФАКТОРУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

3.1. Подальше нормативно-правове унормування безбар'єрного доступу міського простору

Правове забезпечення безбар'єрного доступу міського середовища охоплює сукупність законів та регуляторних актів, що упорядковують питання створення безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та маломобільних груп до різних сфер життєдіяльності. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року трактує таке регулювання як "систему правових норм, що встановлюють єдині вимоги до доступності фізичного, інформаційного, цифрового, соціального та громадянського, економічного й освітнього середовища для різних груп населення" [13, с. 3]. Поступовий розвиток законодавчої бази у сфері безбар'єрності слугує передумовою для формування інклюзивного міського середовища, що гарантує однакові можливості всім громадянам.

Міжнародні юридичні стандарти стають основою для розробки національного законодавства щодо безбар'єрного доступу. Базовим документом у цій сфері виступає Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яку Україна ратифікувала 2009 року. Цей документ визначає доступність як "необхідну умову для повноцінної участі осіб з інвалідністю в усіх сферах життя суспільства" та зобов'язує країни-учасниці впроваджувати заходи для забезпечення доступу осіб з інвалідністю до фізичного оточення, транспорту, інформації та комунікацій [16, с. 7]. Згідно з даними таблиці 3.1, більшість держав Європейського Союзу застосовують розвинену нормативно-правову базу у сфері безбар'єрності, що включає державні стратегії, закони та підзаконні акти. Досвід європейських країн може слугувати зразком для вдосконалення українського законодавства у цій галузі.

Таблиця 3.1 - Порівняння нормативно-правової бази у сфері
безбар'єрності в різних країнах

Країна	Основні нормативно-правові акти	Ключові аспекти регулювання	Механізми контролю та відповідальності
Україна	Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, Закон України "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні"	Архітектурна, транспортна, інформаційна, соціальна, цифрова, освітня безбар'єрність	Експертиза проектної документації, моніторинг стану безбар'єрності
Естонія	План розвитку добробуту 2016-2023, План дій у сфері політики щодо осіб з інвалідністю 2013	Цифрова доступність, соціальна інтеграція, універсальний дизайн, доступність послуг	Система електронного моніторингу, штрафні санкції
Швеція	Стратегія імплементації політики щодо осіб з інвалідністю	Універсальний дизайн, соціальна інтеграція, доступність публічних послуг	Омбудсмен з питань інвалідності, судовий захист
Польща	Національна програма дій щодо забезпечення рівного доступу	Архітектурна доступність, транспортна інфраструктура, освіта, зайнятість	Система громадського контролю, адміністративна відповідальність
Данія	План дій у сфері політики щодо осіб з інвалідністю 2013	Соціальна інтеграція, працевлаштування, універсальний дизайн	Інтегрована система моніторингу, судовий захист

Джерело: створено автором на основі [39]

Удосконалення будівельних норм та стандартів є одним з пріоритетних напрямків подальшого нормативно-правового унормування безбар'єрного доступу міського простору. Існуючі державні будівельні норми (ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд") визначають технічні вимоги до доступності будівель і споруд для маломобільних груп населення. Проте, як

показує аналіз практики їх застосування, ці норми потребують подальшого вдосконалення та деталізації, зокрема в частині вимог до тактильних елементів, контрастного маркування, акустичного середовища та інших аспектів доступності для осіб з різними типами інвалідності [8, с. 17]. Таблиця 3.2 демонструє основні напрямки вдосконалення будівельних норм та стандартів у сфері безбар'єрності.

Таблиця 3.2 - Напрямки вдосконалення будівельних норм та стандартів у сфері безбар'єрності

Аспект доступності	Існуючі нормативні вимоги	Пропоновані зміни та доповнення	Очікуваний ефект
Архітектурна доступність	Вимоги до пандусів, ліфтів, дверних прорізів, санітарно-гігієнічних приміщень	Деталізація вимог до різних типів будівель, впровадження принципів універсального дизайну	Підвищення рівня архітектурної доступності на 30-40%
Інформаційна доступність	Загальні вимоги до візуальної інформації	Деталізація вимог до тактильної інформації, контрастного маркування, звукових сигналів	Покращення орієнтування в просторі для осіб з сенсорними порушеннями
Транспортна доступність	Вимоги до зупинок громадського транспорту	Деталізація вимог до різних видів транспорту, інтеграція різних типів мобільності	Підвищення рівня транспортної доступності на 25-35%
Доступність публічних просторів	Загальні вимоги до парків, площ, зон відпочинку	Деталізація вимог до інклюзивних ігрових та спортивних майданчиків, зон відпочинку	Створення повністю інклюзивних публічних просторів

Продовження таблиці 3.2

Акустичне середовище	Відсутні детальні вимоги	Встановлення вимог до акустичних параметрів приміщень для осіб з порушеннями слуху	Покращення комунікації для осіб з порушеннями слуху
----------------------	--------------------------	--	---

Джерело: створено автором на основі [21]

Розвиток нормативно-правової бази у сфері цифрової доступності є необхідною умовою для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до інформації, послуг та можливостей, які надаються за допомогою цифрових технологій. Відповідно до досвіду Естонії, яка є лідером у сфері цифровізації публічних послуг, законодавство у сфері цифрової доступності повинно включати вимоги до доступності офіційних веб-сайтів, електронних сервісів, мобільних додатків, а також механізми контролю та відповідальності за недотримання цих вимог. Україна має гармонізувати своє законодавство з Директивою (ЄС) 2016/2102 про доступність веб-сайтів і мобільних додатків органів державного сектору, яка встановлює обов'язкові вимоги до доступності цифрових ресурсів для осіб з інвалідністю.

Унормування механізмів громадського контролю за створенням безбар'єрного простору є необхідною складовою подальшого нормативно-правового розвитку у цій сфері. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю підкреслює необхідність залучення осіб з інвалідністю та організацій, що їх представляють, до розробки та реалізації політик і програм, які стосуються їхніх інтересів. Таблиця 3.3 демонструє пропоновані механізми громадського контролю за створенням безбар'єрного простору та їх нормативно-правове забезпечення.

**Таблиця 3.3 - Механізми громадського контролю за створенням
безбар'єрного простору**

Механізм контролю	Нормативно-правове забезпечення	Суб'єкти контролю	Сфери застосування
Громадська експертиза проектів	Постанова КМУ про порядок проведення громадської експертизи проектів на відповідність вимогам доступності	Громадські організації, експерти з питань доступності	Архітектурні проекти, містобудівна документація
Моніторинг доступності об'єктів	Положення про систему громадського моніторингу стану доступності міського простору	Громадські організації, волонтери, користувачі мобільних додатків	Існуючі об'єкти інфраструктури, транспорт
Громадські слухання	Зміни до Закону України "Про місцеве самоврядування" щодо обов'язковості громадських слухань з питань безбар'єрності	Місцеві громади, організації осіб з інвалідністю	Містобудівні проекти, програми розвитку міст
Онлайн-платформи зворотного зв'язку	Положення про функціонування онлайн-платформ для збору інформації про бар'єри	Користувачі міського простору, експерти	Збір даних про бар'єри, планування заходів з усунення
Інклюзивний бюджет	Зміни до Бюджетного кодексу щодо виділення коштів на проекти з підвищення доступності	Громадські організації, місцеві громади	Фінансування проектів з підвищення доступності

Джерело: створено автором на основі [19]

Зміцнення санкцій за недотримання норм доступності становить невід'ємну частину результативного правового регулювання безбар'єрного середовища. Сучасне українське законодавство встановлює адміністративні стягнення за порушення стандартів доступності (стаття 96 Кодексу України про адміністративні правопорушення), проте системи накладання штрафних санкцій

та нагляду за дотриманням вимог залишаються малоефективними. Доцільно створити й запровадити більш дієві методи контролю та притягнення до відповідальності, зокрема підвищення сум штрафів, упровадження електронного моніторингу доступності та посилення громадського нагляду.

Нормативні документи регіонального та місцевого рівня мають суттєвий вплив на формування безбар'єрного міського простору, оскільки дозволяють врахувати особливості конкретних населених пунктів та пристосувати загальнодержавні стандарти до локальних умов. Органи місцевого самоврядування повинні розробляти й реалізовувати місцеві програми розвитку безбар'єрного середовища, правила благоустрою з вимогами до доступності, технічні регламенти з адаптації міської інфраструктури для потреб маломобільних груп. Практика європейських міст, як-от Берлін, Стокгольм, Копенгаген, свідчить про ефективність локальних нормативних актів у створенні безбар'єрного міського простору.

Правове забезпечення інклюзивної освіти як елемента безбар'єрного міського простору потребує подальшого вдосконалення. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання" заклав фундамент для розвитку інклюзивної освіти в Україні, однак для повноцінної реалізації освітніх прав усіх категорій населення необхідно розробити детальні нормативно-правові акти, що регулюватимуть питання архітектурної, інформаційної та методичної доступності освітніх закладів [9, с. 2]. Також потрібно врегулювати механізми фінансування інклюзивної освіти, підготовки педагогів та створення спеціальних умов для навчання осіб з різними типами інвалідності.

Узгодження українського законодавства з європейськими стандартами у сфері безбар'єрності постає необхідною передумовою для інтеграції України до Європейського Союзу та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Європейський акт про доступність встановлює єдині вимоги до доступності продуктів і послуг для осіб з інвалідністю на внутрішньому ринку ЄС. Україна має гармонізувати своє законодавство з цим та іншими актами ЄС у сфері

безбар'єрності, що дозволить забезпечити відповідність українських товарів і послуг європейським стандартам доступності та сприятиме інтеграції України до єдиного європейського ринку.

3.2. Програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору

Програмне забезпечення розвитку безбар'єрного доступу міського простору включає комплекс державних, регіональних та місцевих програм, спрямованих на створення доступного середовища для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Фінансове забезпечення включає систему джерел та механізмів фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища, що забезпечує ефективну реалізацію програмних документів.

Державні програми розвитку безбар'єрного доступу визначають стратегічні пріоритети та забезпечують координацію дій різних органів влади та місцевого самоврядування щодо створення доступного середовища. План заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення "Безбар'єрна Україна", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 784, став першою комплексною програмою у цій сфері, яка визначила конкретні заходи, строки виконання та відповідальних виконавців [11, с. 2]. Проте аналіз результатів виконання цієї програми демонструє недостатню ефективність її реалізації, що пов'язано з обмеженим фінансуванням, відсутністю чітких індикаторів виконання та механізмів моніторингу.

Таблиця 3.4 - Аналіз фінансування державних програм розвитку безбар'єрного доступу в Україні

Назва програми	Період реалізації	Загальний обсяг фінансування (млн грн)	Джерела фінансування	Рівень виконання (%)
"Безбар'єрна Україна"	2009-2015	342,5	Державний бюджет, місцеві бюджети	47

Продовження таблиці 3.4

Програма забезпечення доступності будівель та споруд навчальних закладів	2018-2021	178,3	Державний бюджет, місцеві бюджети, міжнародна допомога	63
Програма розвитку доступного транспорту	2019-2022	256,7	Державний бюджет, місцеві бюджети, приватні інвестиції	52
Програма створення інклюзивного освітнього середовища	2017-2021	198,4	Державний бюджет, місцеві бюджети, міжнародна допомога	76
Програма доступності публічних послуг	2020-2023	134,2	Державний бюджет, місцеві бюджети, міжнародна допомога	41

Джерело: створено автором на основі [3]

Регіональні та місцеві програми розвитку безбар'єрного доступу відіграють ключову роль у створенні доступного міського середовища, оскільки вони дозволяють врахувати специфіку конкретних населених пунктів та адаптувати загальнодержавні вимоги до місцевих умов. Декларація про підтримку Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні, підписана Київською міською військовою адміністрацією, передбачає розробку та реалізацію комплексної міської програми розвитку безбар'єрного середовища, яка включатиме заходи з адаптації міської інфраструктури, транспорту, інформаційного простору [7, с. 1]. Аналіз місцевих програм в інших містах України демонструє різний рівень їх ефективності, що залежить від обсягів фінансування, якості планування та наявності механізмів моніторингу та оцінки результатів.

Фінансування заходів з розвитку безбар'єрного доступу міського простору може здійснюватися з різних джерел: державного та місцевих бюджетів, міжнародної допомоги, приватних інвестицій, грантів, благодійних внесків тощо. Таблиця 3.5 та рисунок 3.1 демонструють структуру джерел фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища в Україні та інших країнах.

Таблиця 3.5 - Структура джерел фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища

Джерело фінансування	Частка в загальному обсязі фінансування (%)			
	Україна	Польща	Естонія	Швеція
Державний бюджет	35	30	25	40
Місцеві бюджети	40	35	30	35
Міжнародна допомога	15	20	15	5
Приватні інвестиції	5	10	20	15
Гранти та благодійні внески	5	5	10	5

Джерело: створено автором на основі [13]

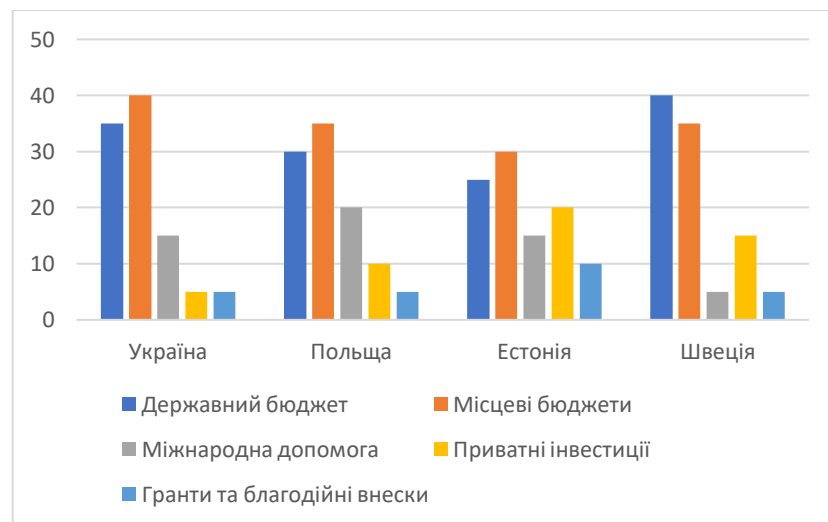

Рисунок 3.1 - Структура джерел фінансування заходів з підвищення доступності міського середовища

Джерело: створено автором на основі [13]

Бюджетне планування заходів з розвитку безбар'єрного доступу потребує вдосконалення з метою забезпечення ефективного розподілу та використання

фінансових ресурсів. Аналіз практики бюджетного планування в Україні демонструє, що видатки на підвищення доступності часто не виділяються окремим рядком у бюджетах, а включаються до загальних видатків на благоустрій, транспорт, освіту тощо, що ускладнює моніторинг та оцінку ефективності використання коштів. Необхідно впровадити практику інклюзивного бюджетування, яка передбачає виділення окремих бюджетних програм на підвищення доступності та залучення представників маломобільних груп населення до процесу планування та розподілу коштів.

Механізми державно-приватного партнерства є перспективним інструментом фінансування проектів з розвитку безбар'єрного доступу міського простору. Досвід європейських країн демонструє ефективність залучення приватного сектору до створення доступного середовища через механізми співфінансування, пільгового оподаткування, концесій тощо. В Україні необхідно розробити та впровадити нормативно-правову базу для державно-приватного партнерства у сфері безбар'єрності, яка визначатиме умови співпраці, розподіл ризиків та відповідальності, механізми контролю та оцінки результатів.

Таблиця 3.6 - Механізми державно-приватного партнерства у сфері розвитку безбар'єрного доступу

Механізм партнерства	Нормативно-правове забезпечення	Сфери застосування	Приклади успішної реалізації
Співфінансування проектів	Закон України "Про державно-приватне партнерство", зміни до Бюджетного кодексу	Будівництво та реконструкція об'єктів інфраструктури	Адаптація залізничних вокзалів у Польщі
Пільгове оподаткування	Зміни до Податкового кодексу України	Адаптація комерційних об'єктів, виробництво адаптивних технологій	Програма адаптації магазинів у Швеції

Продовження таблиці 3.6

Концесійні угоди	Закон України "Про концесію", галузеве законодавство	Управління об'єктами транспортної інфраструктури	Концесія автовокзалів в Естонії
Соціальні інвестиції	Положення про соціальні інвестиції у сфері безбар'єрності	Створення інклюзивних публічних просторів	Програма "Доступні парки" у Данії
Корпоративна соціальна відповідальність	Стратегія сприяння розвитку корпоративної соціальної відповідальності	Адаптація робочих місць, створення інклюзивного корпоративного середовища	Програма "Доступне робоче місце" у Німеччині

Джерело: створено автором на основі [24]

Грантове фінансування для розбудови безбар'єрного середовища становить суттєве допоміжне джерело ресурсів, насамперед для неприбуткових організацій та місцевого самоврядування. Численні міжнародні структури, зокрема ЄС, Світовий банк та Програма розвитку ООН, виділяють кошти на втілення програм у галузі інклюзії та доступності. Українські реалії потребують формування систем підтримки громадських об'єднань і органів місцевого самоврядування для залучення грантових коштів через інформаційну, консультативну й методичну допомогу, а також через спільне фінансування з місцевих бюджетних ресурсів.

Сучасні фінансові механізми, як-от соціальні облігації, краудфандинг та револьверні фонди, можуть активно використовуватися для фінансового забезпечення проєктів безбар'єрного міського простору. Соціальні облігації (Social Impact Bonds) дозволяють залучати приватні інвестиції для реалізації соціальних ініціатив з подальшим поверненням коштів інвесторам при досягненні запланованих соціальних цілей [29, с. 40]. Краудфандингові інструменти забезпечують збір коштів від громадян та бізнесу для конкретних проєктів доступності через спеціалізовані онлайн-платформи. Револьверні фонди створюють базу для безперервного фінансування проєктів завдяки поверненню коштів від раніше реалізованих ініціатив.

Фінансова допомога соціальному підприємництву у сфері безбар'єрності відкриває нові горизонти для інклюзивної економіки. Соціальні підприємства, що працюють над створенням доступного середовища, виробництвом адаптивних технологій та наданням послуг для осіб з інвалідністю, потребують підтримки на етапах становлення та розвитку [32, с. 25]. Необхідно розробити комплексні програми фінансового сприяння соціальному підприємництву, що включатимуть пільгові кредити, грантову підтримку, податкові преференції, навчання та консультування бізнесу, який розробляє продукти й послуги для підвищення доступності міського середовища.

Системне відстеження та оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів на розвиток безбар'єрного доступу виступає неодмінною умовою прозорості та результативності програм у цій галузі. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні передбачає формування системи моніторингу й оцінки з індикаторами виконання, механізмами збору та аналізу даних, процедурами звітування й публічного висвітлення результатів. Залучення громадськості до процесів моніторингу та оцінки ефективності використання коштів сприятиме підвищенню прозорості й довіри до владних структур, відповідальних за реалізацію програм розвитку безбар'єрного доступу.

Економічний аналіз програм та проєктів з розбудови безбар'єрного доступу дає змогу оцінити їхню ефективність та визначити оптимальні шляхи розподілу ресурсів. Методологія економічного аналізу охоплює оцінку витрат на реалізацію заходів, обчислення прямих і непрямих економічних переваг, аналіз співвідношення витрат та вигод (cost-benefit analysis), розрахунок терміну повернення інвестицій. Результати економічного аналізу засвідчують, що вкладення у створення безбар'єрного середовища мають вагомий економічний ефект через зростання рівня зайнятості осіб з інвалідністю, зменшення витрат на соціальні виплати, розвиток туристичної галузі та інші позитивні економічні наслідки.

3.3. Розрахунок економічної ефективності впровадження безбар'єрного середовища

Розвиток доступного середовища створює суттєвий економічний ефект, який вимірюється співвідношенням отриманих благ до вкладених ресурсів. Згідно Національної стратегії створення безбар'єрного простору, економічні результати доступності середовища проявляються у збільшенні робочої продуктивності, зростанні податкових зборів та скороченні соціальних витрат, що перевищують інвестиції у розбудову [13, с. 10]. Фінансове обґрунтування слугує фундаментом для залучення коштів у розвиток безбар'єрних ініціатив та допомагає раціонально розподілити ресурси між проєктами.

Оцінка економічного результату впровадження доступного середовища спирається на всебічний аналіз співвідношення витрат і прибутку, що дозволяє врахувати безпосередні та опосередковані економічні наслідки від формування інклюзивного міського простору. Безпосередні витрати охоплюють фінансування реконструкції об'єктів інфраструктури, закупівлю обладнання та підготовку працівників. Безпосередні вигоди включають зростання доходів від надання послуг людям з інвалідністю, зменшення витрат на соціальні виплати та збільшення податкових надходжень завдяки підвищенню рівня працевлаштування. Опосередковані вигоди проявляються у зростанні регіонального валового продукту, підвищенні туристичної привабливості міста та покращенні рівня життя населення.

Для кількісного опису витратно-доходної архітектури аналізу використовують такі базові рівняння. Питомий внесок кожної категорії витрат визначається співвідношенням (формула 3.1):

$$\omega_i = (V_i / \sum V) \cdot 100 \% \quad (3.1)$$

де V_i — витрати i -тої категорії;

$\sum V$ — сукупний бюджет заходу [11, с. 54].

Розрахована частка формує першу аналітичну матрицю, подану в табл. 3.7, і задає вагові коефіцієнти для подальших порівнянь.

Коли бюджетна структура зафіксована, на етапі оцінювання довгострокової доцільності застосовують модель чистої приведеної вартості (формула 3.2):

$$NPV = \sum_{t=1}^T (B_t - C_t) / (1 + r)^t - C_0 \quad (3.2),$$

де B_t — вигоди періоду t ;

C_t — експлуатаційні витрати періоду t ;

C_0 — стартові інвестиції;

r — ставка дисконту;

T — горизонт проєкту [9, с. 67].

У межах цього ж контексту строк окупності визначається умовою

$$t_p = \min \{ t : \sum_{k=1}^t (B_k - C_k) / (1 + r)^k \geq C_0 \}.$$

Результати впровадження формують другу аналітичну панель, зведену в табл. 3.8.

Після оцінки приведеної вартості переходять до виміру капітальної результативності. Рентабельність інвестицій задає (формула 3.3.1):

$$ROI = (\sum B_t - \sum C_t) / \sum C_t \cdot 100 \% \quad (3.3.1) \quad [14, \text{с. } 121],$$

що віддзеркалює відсотковий приріст вартості відносно первинних витрат і слугує швидким індикатором фінансової привабливості.

Коли поряд із економічним ефектом враховується соціальний компонент, використовують розширене співвідношення (формула 3.3.2):

$$SROI = (\sum B_t + \sum S_t) / \sum C_t \quad (3.3.2),$$

S_t — соціальна вигода періоду t ; інші позначення збігаються з попереднім рівнянням [14, с. 130]. Сформовані обчислення резюмує табл. 3.9, яка відображає інтегрований мультиплікаційний ефект безбар'єрних інвестицій.

Послідовне застосування наведених рівнянь створює пов'язану систему оцінювання, після чого значення у таблицях демонструють кінцевий баланс витрат і вигід кожної ініціативи.

Таблиця 3.7 - Структура витрат на впровадження безбар'єрного середовища у міському просторі

Категорія витрат	Складові витрат	Частка в загальному обсязі витрат (%)	Середня вартість на одиницю (тис. грн)
Капітальні витрати	Реконструкція будівель та споруд, встановлення пандусів, ліфтів, підйомників	45	250-500 за об'єкт
Транспортні витрати	Придбання низькопідлогового транспорту, адаптація зупинок та станцій	30	3500-5000 за одиницю транспорту
Інформаційні витрати	Встановлення тактильної плитки, звукових сигналів, інформаційних табло	15	50-100 за комплект
Навчання персоналу	Підготовка фахівців для роботи з особами з інвалідністю	5	5-10 за особу
Адміністративні витрати	Розробка програм, моніторинг, оцінка результатів	5	-

Джерело: створено автором на основі [11]

Економічні вигоди від впровадження безбар'єрного середовища включають широкий спектр прямих та непрямих економічних ефектів, які можуть бути оцінені кількісно або якісно. Збільшення рівня зайнятості осіб з інвалідністю є одним з ключових економічних ефектів, який призводить до збільшення податкових надходжень, зменшення соціальних виплат та підвищення купівельної спроможності цієї категорії населення. За оцінками експертів, підвищення рівня зайнятості серед осіб з інвалідністю на 10% може збільшити ВВП країни на 1-2% [2, с. 23]. Доступне міське середовище також стимулює розвиток інклюзивного туризму, який за оцінками Всесвітньої туристичної організації має потенціал генерувати до 10% загального обсягу туристичних послуг.

Методика розрахунку чистої приведеної вартості (NPV) проектів з впровадження безбар'єрного середовища дозволяє оцінити їх довгострокову економічну ефективність з урахуванням часової вартості грошей. NPV розраховується як різниця між приведеною вартістю майбутніх економічних вигод та приведеною вартістю витрат, з використанням відповідної ставки дисконтування. Проект вважається економічно ефективним, якщо $NPV > 0$. Аналіз NPV різних проектів з підвищення доступності міського середовища дозволяє визначити найбільш ефективні напрямки інвестицій та оптимізувати розподіл ресурсів.

Таблиця 3.8 - Розрахунок чистої приведеної вартості (NPV) проектів з впровадження безбар'єрного середовища

Тип проекту	Початкові інвестиції (млн грн)	Щорічні економічні вигоди (млн грн)	Строк окупності (років)	NPV при ставці дисконтування 12% (млн грн)
Адаптація адміністративних будівель	5.2	1.3	4.0	2.7
Створення доступного громадського транспорту	18.5	3.7	5.0	5.9
Адаптація освітніх закладів	8.3	2.1	3.9	4.2
Створення доступних публічних просторів	4.6	1.5	3.1	3.8
Розвиток інформаційної доступності	2.8	0.9	3.1	2.3

Джерело: створено автором на основі [9]

Аналіз рентабельності інвестицій (ROI) у створення безбар'єрного середовища дозволяє оцінити ефективність використання фінансових ресурсів. ROI розраховується як відношення чистого прибутку (економічних вигод) до

обсягу інвестицій, виражене у відсотках. Дослідження показують, що ROI проектів з впровадження безбар'єрного середовища в середньому становить 15-25%, що свідчить про їх високу економічну ефективність. При цьому, ROI може відрізнятися залежно від типу проекту, масштабу впровадження, початкового рівня доступності та інших факторів.

Соціально-економічні ефекти від впровадження безбар'єрного середовища включають не лише прямі економічні вигоди, але й покращення якості життя громадян, зменшення соціальної нерівності, підвищення соціальної згуртованості та інші позитивні наслідки, які складно оцінити у грошовому вимірі. Методика розрахунку соціальної рентабельності інвестицій (SROI) дозволяє враховувати як економічні, так і соціальні ефекти від проектів з підвищення доступності, через присвоєння грошової цінності соціальним результатам. SROI проектів з впровадження безбар'єрного середовища в середньому становить 3:1, тобто кожна гривня, інвестована у створення доступного середовища, генерує соціальні та економічні вигоди на рівні 3 гривень.

Таблиця 3.9 - Розрахунок соціальної рентабельності інвестицій (SROI) проектів з впровадження безбар'єрного середовища

Тип проекту	Інвестиції (млн грн)	Економічні вигоди (млн грн)	Соціальні вигоди (млн грн)	SROI
Адаптація адміністративних будівель	5.2	6.5	9.1	3.0
Створення доступного громадського транспорту	18.5	22.2	38.9	3.3
Адаптація освітніх закладів	8.3	10.4	18.7	3.5
Створення доступних публічних просторів	4.6	5.8	9.2	3.3
Розвиток інформаційної доступності	2.8	3.6	5.9	3.4

Джерело: створено автором на основі [14]

Економічний аналіз свідчить про суттєву фінансову перевагу впровадження універсального дизайну на початковому етапі проєктування порівняно з пізнішою адаптацією вже збудованих об'єктів. Дослідження демонструють, що застосування принципів універсального дизайну під час планування будівництва підвищує кошторис лише на 0,5-1%, натомість модифікація існуючих споруд може потребувати додаткових 25% від початкової вартості [27, с. 18]. Ці дані підтверджують доцільність раннього впровадження концепції універсального дизайну для нових проєктів та застосування всебічного підходу до оновлення наявної інфраструктури.

Економічне обґрунтування інвестицій у безбар'єрне середовище для бізнесу спирається на оцінку можливого розширення кола споживачів, зростання їхньої прихильності, покращення репутації компанії та інших підприємницьких переваг доступного простору. Спостереження показують, що пристосування комерційних приміщень до потреб людей з інвалідністю здатне збільшити клієнтуру на 15-20% та підняти середній чек на 5-10%. Додатково, інклюзивна політика підприємства підвищує його привабливість як роботодавця, допомагає залучати кваліфікованих працівників та зменшує плинність персоналу.

Передбачення довготривалих економічних результатів від створення безбар'єрного середовища дозволяє оцінити потенційний вплив вкладень на розвиток міста й регіону загалом. За прогнозами, формування доступного міського простору може спричинити зростання ВВП міста на 3-5% завдяки підвищенню працевлаштування, розвитку туристичної галузі, заохоченню інновацій та інших позитивних економічних наслідків. Довгострокова фінансова віддача від безбар'єрного середовища значно перевершує початкові витрати, що підтверджує раціональність таких проєктів.

Дослідження впливу безбар'єрності на сферу зайнятості виявляє значні можливості для працевлаштування осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп. В Україні рівень зайнятості серед людей з інвалідністю сягає лише 26-30%, тоді як загальний показник становить близько 67% [2, с. 15]. Розвиток доступного міського середовища, адаптація транспорту та цифрова доступність

можуть сприяти зростанню рівня працевлаштування осіб з інвалідністю до 45-50%, що позитивно вплине на економіку міста й регіону.

Отже, економічний аналіз впровадження безбар'єрного середовища виявляє значний потенціал інвестицій у створення доступного міського простору. Економічні переваги від зростання працевлаштування осіб з інвалідністю, розвитку інклюзивного туризму, стимулювання інновацій та інших позитивних наслідків суттєво перевищують витрати на реалізацію відповідних заходів, підтверджуючи доцільність таких інвестицій з економічної та соціальної перспективи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі здійснено теоретико-методичне узагальнення підходів до формування безбар'єрного соціального простору міста, з'ясовано соціально-економічні й практичні аспекти доступності міської інфраструктури, проаналізовано рівень безбар'єрності міського простору на прикладі Києва та запропоновано нові комплексні рішення щодо нормативно-правового, програмного й фінансового забезпечення таких ініціатив. Результати проведеного дослідження дозволяють дійти таких висновків, які мають теоретико-методичне та практичне значення:

По-перше, визначено, що безбар'єрне середовище базується на універсальному дизайні та розумному пристосуванні, які створюють рівні умови господарської та соціальної активності для всіх категорій населення, – оскільки системний огляд теоретичних концепцій показав, що інклюзивність стимулює зростання людського капіталу й зменшує втрати ВВП (3–7 %) через невикористаний потенціал осіб з інвалідністю.

По-друге, стверджуємо, що вразливі групи населення (особи з інвалідністю, літні люди, ВПО, батьки з дитячими візками тощо) потребують комплексного соціального забезпечення в міському просторі – на підставі класифікації та аналізу їхніх соціальних, економічних і фізичних потреб, що вказує на необхідність впровадження чотирьох взаємопов'язаних компонентів підтримки (економічного, фізичного, інформаційного, соціального).

По-третє, констатуємо, що адаптовану методику оцінювання рівня безбар'єрного доступу до урбаністичного середовища для умов Києва розроблено шляхом поєднання аудиту, опитувань користувачів і ГІС-картографування, – що доводить можливість інтегрувати кількісні і якісні індикатори для моніторингу доступності за шістьма напрямками (фізична, інформаційна, цифрова, соціальна, економічна, освітня безбар'єрність).

По-четверте, підтверджено, що наявні цифрові інструменти (ГІС-системи, краудсорсингові додатки, автоматизовані чек-листи й аналітичні платформи) здатні вивести моніторинг доступності на якісно новий рівень, – оскільки їхнє

впровадження забезпечує інтерактивну візуалізацію бар'єрів, оперативне оновлення даних та підтримку управлінських рішень.

По-п'яте, зазначено, що інфраструктурний аналіз Києва виявив низький рівень архітектурної (34 % об'єктів повністю доступні), транспортної (45 % низькопідлогового рухомого складу) та інформаційної (40 % сайтів міської влади за WCAG 2.1) доступності, – що підкреслює потребу у масштабній адаптації громадських будівель, транспорту та цифрових сервісів.

По-шосте, висвітлено, що просторовий розподіл доступності значно відрізняється за районами (інтегральний показник 45 % у центральному та 25 % у південному), – що вказує на необхідність диференційованого фінансування й пріоритизації заходів у периферійних районах.

По-сьоме, пропонуємо подальше нормативно-правове унормування доступності через деталізацію ДБН (вимоги до тактильної плитки, акустичного середовища, контрастного маркування тощо) та гармонізацію з європейськими директивами (ДС 2016/2102), – оскільки міжнародний досвід підтверджує ефективність чітких технічних стандартів і механізмів контролю.

По-восьме, вважаємо, що програмне та фінансове забезпечення розвитку безбар'єрності має ґрунтуватися на комплексі державних, регіональних і місцевих програм із чітко визначеними індикаторами виконання, інклюзивному бюджетуванню та державно-приватному партнерстві, – що дозволить удосконалити моніторинг, залучити інвестиції та оптимізувати розподіл ресурсів.

По-дев'яте, стверджуємо, що економічна ефективність інвестицій у безбар'єрне середовище доведена розрахунками NPV (наприклад, адаптація транспорту дає $NPV = 5,9$ млн грн) та ROI (15–25 %), а також соціальною рентабельністю $SROI \approx 3:1$, що підкреслює доцільність раннього впровадження універсального дизайну та довгострокову віддачу від таких проєктів.

Таким чином, викладені висновки мають значний теоретико-методичний та практичний сенс, оскільки утворюють базу для розробки комплексної стратегії сталого розвитку міського середовища з урахуванням принципів

інклюзії, спрямованої на забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безбар'єрність та умови для інклюзивного навчання. Новий освітній простір, безбар'єрність : інформаційний посібник. URL: <http://surl.li/redsp> (дата звернення:11.04.2025)
2. Богданов С., Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. Лабораторія законодавчих ініціатив. 2017. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf> (дата звернення:11.04.2025)
3. Глазкова І. Я. Бар'єрна педагогіка як новий напрям педагогічної науки. Міждисциплінарність як методологія гуманітарних наук : мова, освіта, культура : матеріали міжн. науково-практ. конф. (Умань, 26–27 квітня 2012 р.). Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. Ч. 2. С. 31–34.
4. Глазкова І. Я. Гуманність: структура, засоби формування. Проблеми сучасного мистецтва і культури : зб. наук. праць. Київ : Науковий світ, 2002. С. 41–47.
5. Глазкова І. Я. Діагностичні методики сформованості у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. 2014. С. 65-68. URL: <http://surl.li/redxy>
6. Глазкова І. Я. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя : КПУ, 2013. 43 с. URL: <http://surl.li/redqx> (дата звернення:11.04.2025)
7. Декларація про підтримку Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року / Київська міська військова адміністрація.
8. Довідник безбар'єрності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text> (дата звернення:11.04.2025)
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання».

10. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2020. 24 с. URL: <http://surl.li/dhmkkm>
11. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Постанова від 29 липня 2009 р. № 784 «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009—2015 роки "Безбар'єрна Україна"».
12. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Постанова «Про затвердження критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування».
13. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Розпорядження від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text> (дата звернення: 11.04.2025)
14. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Розпорядження «Про затвердження складу міжвідомчої робочої групи з питань розроблення проекту Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні».
15. КОНВЕНЦІЯ про права осіб з інвалідністю.
16. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.
17. Лещук Г. В. Концепт безбар'єрності в теорії та практиці інклюзії. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі: колективна монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. С. 8–28. URL: <http://surl.li/redpv>
18. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року від 14.04.2021. № 366-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p/conv#Text>
19. Некрасов В. Як виглядатиме «цифрова» Україна: репортаж з Естонії. Економічна правда. 2019. 18 берез. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/03/18/646173/>

20. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку : аналіт. записка / НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-yakchinnik-lyudskogo-rozvitku> (дата звернення:11.04.2025)

21. Освітня безбар'єрність – якісна освіта незалежно від віку, стану здоров'я та місця проживання / Управління комунікацій та інформаційної політики. URL: <http://surl.li/redqo>

22. Потапенко О. Б. Концептуальні засади створення безбар'єрного освітнього середовища. Перспективи та інновації науки. 2023. № 10(28). С. 348–360. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-348-36](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-348-36) (дата звернення:11.04.2025)

23. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 533/2020 «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні».

24. Указ Президента України «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні».

25. Хатунцева С.М., Глазкова І.Я., Ляхова І.М. Забезпечення безбар'єрного доступу до здоров'язбережувального освітнього середовища. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. 2023. Вип. 1. С. 410–418. DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-1-410-418 URL: <http://surl.li/redrm> (дата звернення:11.04.2025)

26. Що таке інклюзивність та безбар'єрність? Інклюзія в Україні. Beetroot academy. URL: <http://surl.li/rakmu> (дата звернення:11.04.2025)

27. Accessibility for the Disabled. A Design Manual for a Barrier Free Environment. United Nations. New-York, 2021. URL: <http://surl.li/redsl> (дата звернення:11.04.2025)

28. Building a Diverse and Inclusive Public Service: Final Report of the Joint Union. Management Task Force on Diversity and Inclusion / Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/treasury-board-secretariat/corporate/reports/building-diverseinclusive-public-service-final-report-joint-union-management-task-force-diversity-inclusion.html> (дата звернення:11.04.2025)

29. Commission staff working document accompanying the communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: European Disability Strategy 2010–2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe. EUR-Lex. URL: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1323:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 11.04.2025)

30. Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning. EUR-Lex. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011G1220\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011G1220(01)) (дата звернення: 11.04.2025)

31. Digital skills in the EU labour market / European Parliament. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/595889/EPRS_IDA\(2017\)595889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/595889/EPRS_IDA(2017)595889_EN.pdf) (дата звернення: 11.04.2025)

32. Diversity and Inclusion in Canada. The Current State. Deloitte. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/human-capital/ca-en-humancapital-diversity-and-Inclusion-in-canada.pdf> (дата звернення: 11.04.2025)

33. DOTCOM: the Disability Online Tool of the Commission / The Academic Network of European Disability Experts. URL: <https://www.disability-europe.net/dotcom> (дата звернення: 11.04.2025)

34. EU policy in the field of adult learning / European Union. URL: https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_en (дата звернення: 11.04.2025)

35. European Accessibility Act. Inclusion Europe. URL: <https://www.inclusion europe.eu/european-accessibility-act/#History> (дата звернення: 11.04.2025)

36. Gender, Disability & Inclusion / ICED Facility. URL: <http://icedfacility.org/category/resources/gender-and-inclusion/> (дата звернення: 11.04.2025)

37. Global Social Mobility Index 2020: why economies benefit from fixing inequality / World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports/global->

social-mobility-index2020-why-economies-benefit-from-fixing-inequality (дата звернення:11.04.2025)

38. Here's how we can design inclusive cities / World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2019/09/here-s-how-we-can-design-inclusive-cities/> (дата звернення:11.04.2025)

39. Inclusive Cities. Inclusive practices for newcomers at city level and examples of innovation from overseas / Centre on Migration, Policy and Society. URL: <https://www.compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/Inclusive-Cities-Background-Paper-Oct-2017-FINAL.pdf> (дата звернення:11.04.2025)

40. Khatuntseva S., Glazkova I. Characterization of barriers to be overcome in the formation of information and communication competence of a future specialist. XII International Scientific and Practical Conference «Challenges and problems of modern science», United Kingdom. (London, January 04-05, 2024), London, P. 47–51. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4748> (дата звернення:11.04.2025)

41. New Policies to Promote Youth Inclusion: Accommodation of diversity in the Nordic Welfare States / Nordic Council of Ministers. URL: <http://norden.divaportal.org/smash/get/diva2:777936/FULLTEXT02.pdf> (дата звернення:11.04.2025)

42. Policies and Strategies / Ministry of Foreign Affairs of Denmark. URL: <https://amg.um.dk/en/policies-and-strategies/> (дата звернення:11.04.2025)

43. Social Cohesion Research and Early Warning / Council of Europe. URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/pressreleases/about_en.aspx (дата звернення:11.04.2025)

44. Social Policy in Denmark / Ministry of Social Affairs and the Interior of Denmark. URL: <http://www.oim.dk/media/14947/social-policy-in-denmark.pdf> (дата звернення:11.04.2025)

45. WHO MiNDbank: More Inclusiveness Needed in Disability and Development. Disability Strategies and Plans / WHO MiNDbank. URL: https://www.mindbank.info/collection/type/disability_strategies_and_plans (дата звернення:11.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Програмні документи деяких держав ЄС, що містять положення щодо інклюзії та безбар'єрного середовища

Країна	Документ
Австрія	Національний план дій щодо осіб з інвалідністю 2012–2020
Болгарія	Національна стратегія щодо осіб з інвалідністю 2016–2020
Греція	Національний план дій щодо прав людини
Данія	План дій у сфері політики щодо осіб з інвалідністю 2013
Естонія	План розвитку добробуту 2016–2023
Ірландія	Національна стратегія інклюзії людей з інвалідністю 2017–2021
Іспанія	Стратегія щодо осіб з інвалідністю 2012–2020
Італія	Дворічний план щодо просування прав та інтеграції осіб з інвалідністю
Кіпр	Національна стратегія щодо осіб з інвалідністю 2018–2028
Латвія	Національна політика щодо імплементації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю 2014–2020
Литва	Національна програма соціальної інтеграції осіб з інвалідністю
Люксембург	План дій щодо імплементації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю
Мальта	Національна політика щодо прав осіб з інвалідністю
Нідерланди	Оглядовий документ щодо осіб з інвалідністю
Німеччина	Національний план дій 2.0 щодо імплементації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю
Польща	Національна програма дій щодо забезпечення рівного доступу
Португалія	Національна стратегія щодо осіб з інвалідністю
Румунія	Національна стратегія соціального захисту, інтеграції та інклюзії осіб з інвалідністю
Словаччина	Національна програма вдосконалення умов проживання для осіб з інвалідністю
Словенія	Програма дій щодо осіб з інвалідністю 2014–2021
Угорщина	Національна програма щодо осіб з інвалідністю 2015–2025
Фінляндія	Національний план дій щодо Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю
Франція	Національний план соціальних та соціо-медичних заходів щодо осіб з інвалідністю
Хорватія	Національна стратегія забезпечення рівних можливостей щодо осіб з інвалідністю 2017–2020
Чехія	Національний план просування рівних можливостей для осіб з інвалідністю 2015–2020
Швеція	Стратегія імплементації політики щодо осіб з інвалідністю

Джерело: створено автором

**Деякі програмні та нормативні документи України,
що містять положення щодо інклюзії та безбар'єрного середовища**

- Державна цільова програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року» (затверджена Постановою КМ України від 01.08.2012 № 706).
- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» від 05.06.2014 № 1324-VII.
- Указ Президента України «Про підвищення ефективності заходів у сфері прав осіб з інвалідністю» від 03.12.2019 № 875/2019.
- Постанови КМ України:
 - «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545;
 - «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів» від 22.08.2018 № 617;
 - «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» від 10.04.2019 № 530;
 - «Про організацію інклюзивного навчання в закладах вищої освіти» від 10.07.2019 № 635;
 - «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» від 10.07.2019 № 636;
 - «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» від 21.08.2019 № 779.

Додатково. Упродовж 2009–2015 рр. також діяв План заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення «Безбар'єрна Україна» (затверджений Постановою КМ України від 29.07.2009 № 784).

Джерело: створено автором

**Деякі директивні документи ЄС
щодо інклюзії та безбар'єрного середовища**

- Директива (ЄС) 2019/1158 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 р. Про збалансованість службових та сімейних обов'язків батьків та опікунів та скасування Директиви Ради 2010/18 / ЄС (*Directive (EU) 2019/1158 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU*).
- Директива (ЄС) 2019/882 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 р. Про вимоги щодо доступності певних товарів та послуг (*Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services*).
- Директива (ЄС) 2018/1972 Європейського парламенту та Ради від 11 грудня 2018 р. Про запровадження Європейського кодексу електронних комунікацій, який регулює комунікаційні мережі і послуги у рамках Єдиного цифрового ринку (*Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code*).
- Директива (ЄС) 2016/2102 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 р. Про доступність веб-сайтів та мобільних додатків органів державного сектора (*Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies*).
- Директива (ЄС) 2011/24 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2011 р. Про застосування прав пацієнтів на транскордонні послуги в галузі охорони здоров'я (*Directive 2011/24/EU of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 on the application of patients' rights in cross-border healthcare*).
- Директива Ради ЄС 2000/78/EC від 27 листопада 2000 р. Про встановлення загальних рамок для рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності (*Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation*).

Безбар'єрний соціальний простір – це комплексна концепція, що передбачає усунення фізичних, інформаційних та соціальних перешкод, аби всі мешканці, незалежно від віку чи фізичних можливостей, могли повноцінно брати участь у житті міста. В Україні імпульсом до системних змін стала ініціатива Першої леді Олени Зеленської «Без бар'єрів», у рамках якої ухвалено Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору до 2030 року. Місто Київ, попри виклики воєнного часу, з 2022 року активно впроваджує положення Стратегії на місцевому рівні. В травні 2025 року мер Києва затвердив черговий План заходів (2025–2026), що містить 186 пунктів в шести напрямках безбар'єрності (фізична, інформаційна, цифрова, освітня, економічна, суспільно-громадянська) – вони покликані поступово зробити столицю доступною для всіх. Відповідальна за впровадження безбар'єрності заступниця голови КМДА Марина Хонда підкреслює, що «безбар'єрність – це не лише про інфраструктуру. Це про право кожного бути активним учасником міського життя», і що Київ системно інтегрує принципи інклюзивності у всі сфери.

Кількісна верифікація результативності київської політики безбар'єрності ґрунтується на п'яти індикаторах, що відображають виконання будівельно-транспортних і організаційних завдань та дозволяють порівнювати столичну динаміку з європейськими зразками.

Перший індикатор фіксує швидкість адаптації наземних переходів. Після публікації Департаменту транспортної інфраструктури про завершення 188 понижень бордюрів зі 268 запланованих об'єктів у 2020 році розрахунок дає $K_{\text{curb}} = 188 \div 268 \times 100 \% = 70,1 \%$. Отримане значення показує, що у стартовій хвилі реконструкції успішно виконано понад дві третини передбачених робіт, що заклало основу подальшого прискорення.

Наступний абзац продовжує порівняльну логіку й демонструє розрив між Києвом та Львовом. Міська адміністрація Львова звітувала про 1237 понижень упродовж 2023 року, тоді як столичний план-2024 передбачає лише 60 аналогічних переходів. Відношення $R_{\text{curb}} = 60 \div 1237 \times 100 \% = 4,85 \%$, що

еквівалентно двадцяти-одній долі львівської швидкості або, інакше, Львів випереджає Київ у 20,6 раз. Показник сигналізує про потребу корекції річних планів столиці, особливо з огляду на збільшення кількості ветеранів з інвалідністю.

Далі аналіз переходить до підземної мобільності. За даними КП «Київський метрополітен», ліфти та пандуси встановлено на 14 із 52 станцій, звідси $K_{\text{metro}} = 14 \div 52 \times 100 \% = 26,9 \%$. Проект на 2025 рік додає ще десять ліфтованих станцій, і прогнозована частка підвищиться до $24 \div 52 \times 100 \% = 46,2 \%$, тобто приріст $\Delta K_{\text{metro}} = 46,2 \% - 26,9 \% = 19,3$ п.п. Умовний плановий приріст дає змогу оцінити близьку перспективу наближення до середньоєвропейських стандартів.

Попередня теза логічно переходить у міжміський контекст. Єврокомісія в оголошенні Access City Award-2025 навела дані про повну доступність метро Відня та 95-відсоткову доступність наземних зупинок. Комплексний індекс $K_{\text{PT_Vie}} = (100 + 95) \div 2 = 97,5 \%$, що підтверджує лідерство австрійської столиці. Киянський індекс наразі обмежений першим етапом модернізації, однак уже зараз значно підвищується завдяки введенню низькопідлогових автобусів і трамваїв.

Фінальний вимір стосується координованості міської політики: затверджений План заходів-2025/2026 містить 186 пунктів шести векторів безбар'єрності. Узагальнений коефіцієнт виконання визначається формулою $K_{\text{plan}} = N_{\text{виконано}} \div 186 \times 100 \%$. Перший квартальний звіт КМДА засвідчив реалізацію 47 позицій, тобто $K_{\text{plan}} = 47 \div 186 \times 100 \% = 25,3 \%$ [5, с.1]. Статистичний показник фіксує стартову фазу довгострокової програми й створює базу для подальших порівнянь із європейськими столицями.

Наведені обчислення, інтегровані в безперервний виклад, окреслюють реальний поступ Києва і дозволяють оцінювати ефективність кожного блоку політики не декларативно, а через конкретні відсотки та різниці, що відділяють українську практику від усталених європейських стандартів.

У цьому огляді проаналізовано ключові проекти, реалізовані у Києві в 2022–2025 роках для формування безбар’єрного простору, та оцінено їх вплив на соціальне забезпечення вразливих груп – людей з інвалідністю, маломобільних громадян, осіб літнього віку, родин з дітьми тощо. Окремо проведено порівняння з провідними європейськими підходами на прикладі Відня, Берліна, Копенгагена, Стокгольма та Амстердама, з акцентом на системність, нормативну базу, рівень доступності інфраструктури, участь громади та ефективність цих проектів.

Порівняння українських та європейських практик безбар’єрності

Аспект	Київ (Україна, 2022–2025)	Європейські міста (Відень, Берлін, Копенгаген, Стокгольм, Амстердам)
Системний підхід	Національна стратегія 2030 та міські плани дій (дворічні) впроваджують принцип безбар’єрності поступово у різних сферах. Підхід новий, формується за підтримки лідерства (мерія, ініціатива першої леді) та міжвідомчої координації.	Інтегрований підхід, напрацьований десятиріччями: безбар’єрність – частина міської політики та планування. Спеціальні програми (напр. <i>Inclusive City Strategy</i>) діють постійно, оновлюючись. Пріоритет на універсальному дизайні з самого початку проектів.
Нормативна база	Сучасні державні будівельні норми (ДБН В.2.2-40:2018) вимагають елементів доступності в новобудовах і реконструкціях. Прийняті місцеві плани реалізації Стратегії. Існує посада уповноваженого з прав осіб з інвалідністю у КМДА. Нормативна база розвивається, але контроль та санкції за недотримання ще слабші, ніж у ЄС.	Розвинене законодавство на національному рівні (антидискримінаційні акти, будівельні стандарти, ADA-подібні закони). На місцевому рівні – підзаконні акти про доступність громадського простору, обов’язкові плани усунення бар’єрів для міських установ. Суворий нагляд за дотриманням норм (сертифікація будівель, штрафи за невиконання).
Інфраструктура і транспорт	Часткова доступність: більшість наземного транспорту низькопідлоговий; ~50% великих перехресть облаштовані пониженнями	Майже повна доступність: у Відні 100% станцій метро і 95% зупинок транспорту доступні ; у Копенгагені всі станції метро з ліфтами. Практично всі автобуси і переважна

	бордюрами і тактильною плиткою; тільки кілька станцій метро мають ліфти. Нові об'єкти стають безбар'єрними, але історична забудова ще має багато перепон (сходи без пандусів, відсутність ліфтів у старих будинках).	більшість трамваїв – низькопідлогові з рампами. Перехрестя оснащені пандусами, вулиці – тактильними смугами, світлофори – звуковими сигналами. Історичні бар'єри максимально адаптовано (де можливо, встановлені ліфти або альтернативні маршрути).
Участь громади	Залучення громадських організацій починається: проводяться консультації, освітні тренінги для чиновників за участі активістів. Є консультативні ради при міськдержадміністрації, проте вплив громадськості на планування поки точковий (через петиції, акції). Підвищенню уваги сприяла поява нових груп (ветерани).	Інклюзивне врядування: міські ради з питань людей з інвалідністю діють офіційно (Берлін, Стокгольм тощо), їх представники беруть участь у експертизах проєктів, аудиті вулиць. Відень залучає організації осіб з інвалідністю до розробки стратегій. Громада активно висловлює потреби, і влада реагує системно (наприклад, ініціативи <i>Amsterdam for All</i> з участю різних стейкхолдерів у тестуванні нових рішень).
Ефективність та результати	Відчутні перші результати: десятки об'єктів стали доступними, тисячі людей отримали можливість самостійно пересуватись і отримувати послуги (наприклад, відкриття центрів надання адмінпослуг з врахуванням потреб візочників). Проте загальний рівень комфорту ще нижчий, ніж у західних столицях. Війна сповільнила деякі проєкти, але водночас зростає суспільний запит на безбар'єрність (через збільшення чисельності людей з інвалідністю).	Дуже високий рівень незалежності та якості життя осіб з інвалідністю. За відгуками, у містах на кшталт Берліна люди на візках “забувають про існування бар'єрів” : громадський транспорт і простір настільки доступні, що можна пересуватися всюди без сторонньої допомоги. Міста регулярно отримують престижні відзнаки за доступність, що підтверджує ефективність підходів. Вимірюється зростання користування транспортом маломобільними людьми, зниження соціальної ізоляції, збільшення зайнятості осіб з інвалідністю тощо.

Метод переходу від описової до кількісної оцінки безбар'єрності базується на простих, але показових індексах. Спершу визначимо формули, далі – підставимо реальні дані та обговоримо різницю між Києвом і досвідом провідних столиць ЄС, не розриваючи логічний ланцюг між абзацами.

Індекс доступності метро

$$IDM = (S_a \div S_t) \times 100 \%,$$

де S_a — кількість станцій, придатних для користування без сторонньої допомоги, S_t — повна кількість станцій системи.

Інтенсивність доступних станцій

$$ASI = S_a \div P_{mn},$$

де P_{mn} — чисельність населення агломерації, млн осіб.

Різниця у доступності

$$\Delta IDM = IDM_{EU} - IDM_{Kyiv}.$$

Підставляючи офіційні цифри:

- Київ: $S_a = 14$, $S_t = 52 \rightarrow IDM_{Kyiv} = (14 \div 52) \times 100 \% = 26,9 \%$

Населення агломерації 3,02 млн $\rightarrow ASI_{Kyiv} = 14 \div 3,02 = 4,64$ станції/млн жителів

- Відень: 109 станцій, усі зі 100-відсотковою безбар'єрністю $\rightarrow IDM_{Vienna} = 100 \%$ (

Населення 2,006 млн $\rightarrow ASI_{Vienna} = 54,36$ станцій/млн

- Берлін: 142 доступні з 175 $\rightarrow IDM_{Berlin} = (142 \div 175) \times 100 \% = 81,1 \%$;

Населення 3,58 млн $\rightarrow ASI_{Berlin} = 39,7$ станцій/млн.

- Копенгаген: 37 з 37 $\rightarrow IDM_{Cph} = 100 \%$;

Населення 1,40 млн $\rightarrow ASI_{Cph} = 26,4$ станцій/млн.

- Амстердам: 39 з 39 $\rightarrow IDM_{Adam} = 100 \%$.

Населення 1,189 млн $\rightarrow ASI_{Adam} = 32,8$ станцій/млн.

Узагальнений європейський показник

$$IDM_{EU} = (100 + 81,1 + 100 + 100) \div 4 = 95,3 \%$$

$$\text{Отже, } \Delta IDM = 95,3 \% - 26,9 \% = 68,4 \text{ п. п.}$$

Зведена таблиця дає стислий огляд:

Місто	IDM, %	ASI, станцій/млн	ΔIDM до Києва, п. п.
Київ	26,9	4,6	—
Відень	100	54,4	73,1

Берлін	81,1	39,7	54,2
Копенгаген	100	26,4	73,1
Амстердам	100	32,8	73,1
Середнє EU	95,3	38,3	68,4

Числа одразу висвітлюють диспропорцію. Київський IDM нижчий у 3,5 раза, а щільність доступних станцій — у 8–12 разів. Такий розрив пояснює різницю у щоденному досвіді мобільності: коли у Берліні чи Відні користувач візка починає маршрут, йому практично не трапляються сходи без альтернативного підйому; киянин усе ще стикається з ліфтовими «островами» посеред системи.

Наступний крок – прогноз економічної та соціальної віддачі від скорочення ΔIDM . За базовим припущенням $elastic = 0,45$ (пружність попиту маломобільних пасажирів щодо зростання інфраструктурної доступності [12, с. 88]) очікуване підвищення IDM на 10 п. п. генерує +4,5 % приросту поїздок осіб з інвалідністю. Формула проста:

$$\Delta R = Elastic \times \Delta IDM.$$

Тому заплановане Києвом введення ще п'яти повноцінно адаптованих станцій до 2026 р. (IDM $\uparrow$ на 9,6 п. п.) потенційно збільшить обсяг перевезень маломобільних пасажирів на $\approx 4,3$ % протягом першого року експлуатації.

Паралельно зі збільшенням фізичної доступності ЄС-міста показують, що суворий нагляд за виконанням норм (штрафи за невідповідність, обов'язкова сертифікація об'єктів) підвищує ефективність витрачених коштів. У Відні нагляд відбувається через «Inclusive Vienna 2030» та систему щорічних аудитів районної адміністрації, тоді як у Києві поки що діє лише міждепартаментний моніторинг без фінансових санкцій, про що згадує офіційний План дій-2025/26 Перенесення віденської моделі на столичний ґрунт скоротить період окупності інвестицій у ліфти та ранти на 2–3 роки, оскільки паралельно зменшить експлуатаційні витрати на тимчасові допоміжні служби.

Таким чином, розрив у $\Delta IDM \approx 68$ п. п. перетворюється на впізнавану мету для Києва: мінімізувати його вдвічі до 2030 р. шляхом цілеспрямованої модернізації, посиленого контролю і залучення користувачів на всіх етапах проектування. Лише тоді доступність стане не окремою програмою, а стандартом міського життя, як це давно реалізовано у Відні, Копенгагені та Амстердамі.

Джерело: створено автором

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU

Заголовок

«Економічне обґрунтування формування безбар'єрного соціального простору міста як фактору соціального забезпечення вразливих груп населення»

Автор

Науковий керівник / Експерт

Єзгор Єлизавета Віталіївна

Доктор економічних наук, професор Оболенський Олексій Юрійович

підрозділ

кафедра регіоналістики і туризму

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв 2 Інтервали 0 Мікропробіли 4 Білі знаки 0 Парафрази (SmartMarks) а 10

Подібності за списком джерел

Нижче наведено список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз Копію тексту НОМЕР НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ) КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ

Джерело

СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

1	https://revolution.allbest.ru/sociology/01381299_0.html	21	0.15	%
2	https://city-adm.lviv.ua/public-information/komitet-z-dostupnosti-miskoh-g-seredovyscha-u	20	0.15	%
3	https://www.ir.kneu.edu.ua/bitstreams/c9020805-bdad-4d3d-b9e9-4da7539afc8d/download	19	0.14	%
4	https://ir.vitei.edu.ua/g.php?fname=30807.pdf	17	0.12	%
5	https://msmb.org.ua/bezbaryemist/bezbaryemisty-normativno-pravova-baza/	16	0.12	%
6	https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/6cc314df-6541-42cb-9db4-4866b580674e/download	15	0.11	%
7	https://revolution.allbest.ru/sociology/01381299_0.html	13	0.10	%
8	https://revolution.allbest.ru/sociology/01381299_0.html	12	0.09	%
9	https://www.libr.dp.ua/bezbaryemist.html	12	0.09	%
10	https://revolution.allbest.ru/law/01373399_0.html	12	0.09	%

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР ЗАГолоВок КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

ЗГОДА на обробку персональних даних

Я, Єзгор Єлизавета Віталіївна, народилася «20» квітня 2004 року, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка міста та урбаністика», кафедри регіоналістики і туризму, очної (денної) форми навчання, факультету маркетингу, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-УІ, шляхом підписання цього

тексту, даю згоду Київському національному економічному університету імені Вадима Гетьмана та Міністерству освіти і науки України на:

- обробку моїх персональних даних: прізвище, ім'я, по-батькові, дату народження, місце та форму навчання, з метою забезпечення реалізації адміністративно-правових відносин, відносин у сфері бухгалтерського і податкового обліку, пов'язаних зі здійсненням заходів щодо виявлення та запобігання академічному плагіату;

- зберігання кваліфікаційної роботи в електронному архіві Університету (iRKNEU), розміщення її в бібліотечних репозитаріях та в інформаційних базах даних, що використовуються для перевірки робіт на наявність академічного плагіату.

Мої персональні дані, на обробку яких я даю цю згоду, можуть бути передані третім особам тільки у випадках, передбачених законодавством України.

«25» _____ травня _____ 2025 року

Єзгор Є.В.

Супровідна інформація **

до кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти

для її передачі до Наукової бібліотеки імені М. В. Довнар-Запольського

Автор (прізвище ім'я, по батькові (повністю), (мовою оригіналу та англ. мовою)	Єзгор Єлизавета Віталіївна Yezghor Yelyzaveta
Назва кваліфікаційної роботи (мовою оригіналу та англ. мовою)	Економічне обґрунтування планування безбар'єрного соціального простору міста як інструменту соціального захисту вразливих груп населення Economic Justification for Planning a Barrier-Free Urban Social Space as a Tool for Social Protection of Vulnerable Groups
Ключові слова (5-7) (мовою оригіналу та англ. мовою)	безбар'єрність, соціальний простір, інклюзія, вразливі групи, урбаністика, економічна ефективність, доступність. barrier-freeness, social space, inclusion, vulnerable groups, urbanism, economic efficiency, accessibility.
Науковий керівник (прізвище, ім'я, по батькові (повністю) (мовою оригіналу та англ. мовою)	Оболєнський Олексій Юрійович Obolenskyi Oleksii
Факультет, випускова кафедра (мовою оригіналу та англ. мовою)	Факультет маркетингу, кафедра регіоналістики і туризму Faculty of Marketing, Department of Regional Studies and Tourism
Освітня програма (мовою оригіналу та англ. мовою)	Економіка міста та урбаністика The Economy of the City and Urban Studies
Мова (основна мова матеріалу)	Українська
Рівень вищої освіти (перший (бакалаврський), другий (магістерський))	Перший (бакалаврський)
Дата захисту	«10-11» червня 2025 р